

Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya

134. gener 2020

Escoltar la Paraula, parlar amb Déu

Molts de nosaltres estem acostumats a veure els textos bíblics com a material d'estudi. Mirem de conèixer el context històric en què foren escrits, el seu gènere literari o el sentit teològic que tenen. Els analitzem des del punt de vista lingüístic, literari o històric. Mirem de treure'n coneixements per a la nostra cultura religiosa, i fins i tot ensenyaments pràctics per al nostre comportament com a creients.

Tanmateix, si ens quedem aquí correm el risc d'oblidar la dimensió més important de la Bíblia: la seva funció en el diàleg de Déu amb la humanitat i amb cada un de nosaltres. La Bíblia forma part de la voluntat sorprenent de Déu d'entrar en relació amb els homes i dones que ha creat. Ens ha creat "a imatge seva" (cf. Gn 1,26-27), i això significa, entre altres coses, que ens ha volgut amb capacitat de relació. Les persones humanes som éssers socials: el contacte amb els altres ens és necessari per ser realment humans, ens ajuda a créixer i ens enriqueix.

Allò que potser no tenim tant en compte és que aquesta extraordinària facultat de relació que ens caracteritza ens permet també el tracte amb Déu. Ell ho ha volgut així, i per això s'ha fet present en la història per revelar-se, és a dir, per fer-se conèixer a la humanitat. Amb la revelació, no vol pas transmetre informacions per alimentar la nostra reflexió teològica, per bé que aquesta sigui útil i important. Més aviat es fa conèixer ell mateix, manifesta la seva condició personal i la seva voluntat d'establir un diàleg amb nosaltres.

La Bíblia conté molts exemples concrets d'aquest diàleg entre Déu i tants homes i dones als quals ell surt a l'encontre per establir-hi una relació de confiança i d'amistat: Abraham, Moisès, Samuel, Jeremies, i tants altres. A molts d'ells els encomana una missió específica dins del poble de Déu, però sempre ho fa de manera directa i personal, en el context d'un diàleg, en el qual ell ofereix primer de tot la seva proximitat i el seu acompanyament constant.

La culminació i la mostra més evident d'aquesta manera de ser i d'actuar de Déu és l'encarnació, la presència del Fill de Déu fet home en la història humana. Jesús, el Crist, és Déu que s'abaixa i es fa com nosaltres perquè la relació amb nosaltres pugui ser més directa i més intensa. Els evangelis contenen multitud d'episodis que mostren

Jesús acostant-se a tota mena de persones per establir amb elles un contacte de coneixement i d'amor.

La Bíblia, doncs, recull i transmet de manera privilegiada la realitat del Déu que es comunica. Al mateix temps, és l'instrument privilegiat perquè nosaltres avui puguem experimentar en la pràctica aquest diàleg amb Déu al qual ell ens convida. Perquè això es produeixi, cal acostar-se als textos bíblics amb la voluntat de no aturar-se en la materialitat del text, sinó de trobar a través del text el Déu que se'ns adreça també avui a nosaltres. Cal, doncs, no tan sols llegir la Bíblia amb els ulls i la ment, sinó escoltar amb el cor el Déu que ens parla.

La bella pràctica de la *lectio divina*, típica de la tradició monàstica i avui estesa en formes diverses en moltes comunitats cristianes, ajuda a acostar-se al text bíblic amb el cor obert, i permet entrar en una dinàmica de diàleg espiritual, personal i comunitari, amb Déu.

En aquest sentit, arriba un moment en què fins i tot les paraules són sobreres i el silenci esdevé protagonista. Avui que estem més que mai en un ambient de xerrameca i de soroll constants, ens convé retrobar el gust pel silenci que permet acollir la Paraula, la que conté la Bíblia i especialment el Crist, Paraula vivent i definitiva de Déu a la humanitat, i entrar en diàleg amb ell, que diu als seus deixebles: "Ja no us dic servents... a vosaltres us he dit amics" (Jn 15,15).

Agustí Borrell

El Diumenge de la Paraula

per Josep-Ramon Ruiz i Joan-Ramon Marín

Precedents històrics

Amb motiu de la celebració del 1.600 aniversari de la mort de sant Jeroni, el 30 de setembre del 2019, el Papa Francesc va escriure el *Motu Proprio Aperuit illis* en què institueix el Diumenge de la Paraula, que s'ha de celebrar el tercer diumenge del temps ordinari.¹

Cebrià de Cartago cita en nombroses ocasions textos d'una Bíblia traduïda del grec al llatí.² Cebrià és un bon testimoni, cap a l'any 250 dC, de l'existència d'una Bíblia llatina escrita en un llatí popular, molt poc acadèmic. Era la Bíblia «africana» i n'hi va haver moltes recensions per tot el continent europeu. Això va provocar una profusió de textos, no sempre ben traduïts ni ben recensionats.³

Sant Jeroni va ser comissionat pel Papa Damas, l'any 382 dC, per revisar les traduccions llatines de la Bíblia, algunes força deficientes. Se'n va anar a viure a Betlem per iniciar la seva obra. Era l'any 385 dC. Tenia a les mans el treball (les *Hèxaples*) fet per Orígenes que li servia de base per comprovar la fidelitat de les traduccions, i

¹ http://www.vatican.va/content/francesco/es/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20190930_aperuit-illis.html

² Per tota aquesta explicació: «Versions, Ancient», en *The Anchor Bible Dictionary*, vol. 6, pp. 787-813.

³ <http://www.vetuslatina.org/>

Gruta de Sant Jeroni, Betlem

si calia, fer-ne una de nova.⁴ Jeroni, doncs, anava comparant les traduccions llatines amb els textos hebreu i grecs. Va començar pels Salms, mirant la traducció grega dels Setanta. Finalment va fer la seva pròpia traducció. Acabats els Salms es posà a traduir tot el Primer Testament, seguint també les diverses traduccions gregues (Àquila, Símmac, Teodoció, els Setanta). Això sí, en tots els casos comprovava la correspondència amb el text hebreu. En això li va ser molt útil l'amistat i l'assessorament dels rabins que va conèixer a Betlem. En aquest últim pas, el de comprovar la correspondència amb el text hebreu, va aparèixer una dificultat: Jeroni no sabia què fer amb els llibres deuterocanònics (llibre presents en la Bíblia dels Setanta però no en la Bíblia hebrea). Així va quedar pendent la feina. La revisió i traducció del Nou Testament va córrer a càrrec fonamentalment dels seus deixebles. La traducció de Jeroni conté a més comen-

⁴ Orígenes (Alexandria 185-251 dC) havia compilat els següents textos del Primer Testament, disposant-los en columnes paral·leles en aquest ordre: (1) text hebreu; (2) transcripció de l'hebreu en lletres gregues, és a dir, la pronúncia del text hebreu; (3) traducció grega anomenada d'Àquila; (4) traducció grega anomenada de Símmac; (5) traducció grega anomenada dels Setanta (LXX); (6) traducció grega anomenada de Teodoció. Cf. D. C. PARKER, «Hexapla of Origen, The», en *The Anchor Bible Dictionary*, vol. 3, pp. 188-189.

taris seus als textos que tradueix, on se serveix de tradicions rabíniques per explicar millor els seus resultats.

La traducció feta des del text hebreu no va tenir inicialment cap acolliment oficial. L'interès per la traducció era més aviat el de prestar suport a la polèmica antijueva! Més endavant, però, en l'església de Roma, Gregori Magne se servia de la traducció de Jeroni tot i que usada en paral·lel amb la *Vetus Latina*. Finalment l'obra de Jeroni s'imposarà sobretot per la seva qualitat. Amb tot, mai no es va acceptar l'ordre del canó jueu, i s'hi van introduir recensions dels llibres deuterocanònics. El que no va tenir cap èxit va ser la traducció dels Salms, segurament pel fet que costa molt canviar les pràctiques litúrgiques.

La Universitat de París va fer un gran esforç durant el segle XIII per recopilar, millorar i editar tot el treball de Jeroni. És en aquest temps quan es comença a parlar de la Bíblia Vulgata. El 1454 Gutenberg va imprimir la Bíblia en llatí, que era una reproducció del text de la universitat de París.

Amb la reforma de Trento es produeix un pas més. L'humanisme creixent i les crítiques dels estudiosos, especialment protestants, van obligar a pensar el sentit de la Bíblia per l'Església catòlica. El decret *Tametsi* demana que la Santa Seu promogui una edició oficial de la Vulgata. Es va anar fent un treball molt lent que no va prosperar fins que el Papa Sixt V (1590) va obligar a fer-ho. Però el volum contenia massa faltes, per la qual cosa no es va poder publicar fins al pontificat del seu successor, el Papa Climent VIII (1592), per això, aquesta Vulgata s'anomena Sixto-Clementina. El Papa Joan Pau II amb la Constitució apostòlica *Scripturarum Thesaurus* del 1979 va promulgar l'edició «típica» de la Neo-Vulgata.⁵

El Diumenge de la Paraula

El *Motu Proprio Aperuit illis* del Papa Francesc consta de 15 punts.

Mirem-los amb deteniment i fem-hi alguns subratllats per tenir idees pràctiques de cara a la celebració de la Setmana de la Bíblia. De pas, veiem que l'animació bíblica de la Pastoral afecta tots els afanys de les comunitats i parròquies: la litúrgia, la catequesi-formació de la fe en totes les edats, l'amor als germans, el testimoni transformador en el nostre ambient...

El punt 1 fa referència al text de Lc 24,45, d'aquí ve el títol del *Motu Proprio*:

(Jesús) *Els va obrir (als deixebles d'Emmaús) l'enteniment per comprendre les Escriptures.*
És un dels últims gestos realitzats pel Senyor ressuscitat. S'apareix als deixebles reu-

⁵ http://www.vatican.va/archive/bible/nova_vulgata/documents/nova-vulgata_index_lt.html. Cf. D. C. PARKER, «Vulgate», en *The Anchor Bible Dictionary*, vol. 6, pp. 860-862.

nits, parteix el pa amb ells i els va *obrir* les seves ments per a comprendre la Sagrada Escripura. La relació entre el Ressuscitat, la comunitat creient i la Sagrada Escripura és intensament vital per a la nostra identitat. Per això, Sant Jeroni va escriure amb tota veritat: «La ignorància de les Escripures és ignorància de Crist».

El punt 2 subratlla l'origen del Diumenge de la Paraula, que ja ve de lluny:

Després del Jubileu extraordinari de la Misericòrdia, vaig demanar que es pensés en un diumenge dedicat a la Paraula de Déu: Per a comprendre la riquesa inesgotable que prové del diàleg constant de Déu amb el seu poble; per fer que l'Església revifés el gest del Ressuscitat que *obre també per a nosaltres el tresor de la seva Paraula perquè puguem anunciar-la*. Actualment hi ha moltes iniciatives que fan cada cop més accessible la Sagrada Escripura als creients. El Concili Vaticà II va donar un gran impuls al redescobriments de la Paraula de Déu amb la Constitució *Dei Verbum*. Benet XVI convocà l'any 2008 un Sínode sobre La Paraula de Déu en la vida i missió de l'Església, i a continuació va publicar l'Exhortació apostòlica *Verbum Domini*.

El punt 3 estableix quan s'ha de celebrar el Diumenge de la Paraula i ofereix propostes per a commemorar-lo:

Així, doncs, *estableixo que el Tercer Diumenge del Temps Ordinari estigui dedicat a la celebració, reflexió i divulgació de la Paraula de Déu*. Aquest Diumenge de la Paraula es col·loca en un moment oportú, dins de la pregària per la unitat entre els cristians, per expressar el seu valor ecumènic. Per viure aquest Diumenge: *Serà important que en l'Eucaristia s'entronitzi el text sagrat*, a fi de fer evident el valor normatiu que té la Paraula de Déu. Serà útil destacar la seva proclamació i adaptar l'homília per a posar de relleu el servei que es fa a la Paraula. Els bisbes podran celebrar el ritus del Lectorat o confiar un ministeri similar per a recordar la importància de la proclamació de la Paraula de Déu en la litúrgia. Que no falti cap esforç perquè alguns fidels es preparin amb una formació adequada a ser veritables anunciadors de la Paraula. Així mateix, els rectors podran trobar la manera de donar la Bíblia o un dels seus llibres, a tota l'assemblea, per a remarcar la importància de seguir en la vida diària la lectura (*lectio divina*), l'aprofundiment i la pregària amb l'Escripura.

El punt 4 especifica que la Bíblia es el llibre de tot el poble de Déu. Ningú no pot apropiars-se-la:

El retorn del poble d'Israel després de l'exili va estar marcat significativament per la lectura del llibre de la Llei (Pentateuc). El poble estava aplegat entorn de la Sagrada Escripura i l'escoltava amb atenció, sabent que hi podien trobar el significat dels fets viscuts. Per tant, *la Bíblia no pot ser patrimoni d'alguns i menys encara per a uns pocs privilegiats*. Pertany, en primer lloc, al poble convocat per a escoltar-la i reconèixer-se en aquesta Paraula. Sovint es donen tendències que intenten monopolitzar el text sagrat relegant-lo a certs cercles o grups escollits. La Bíblia és el llibre del poble del Senyor que en l'escoltar-lo passa de la dispersió i la divisió a la unitat. *La Paraula de Déu uneix els creients i els converteix en un sol poble*.

El punt 5 centra l'atenció en aquells qui, pel seu ministeri, tenen la tasca d'apropar la Paraula al poble i il·luminar-los així la vida quotidiana:

Ja que és el Llibre del poble, els qui tenen la vocació de ser *ministres de la Paraula han de sentir amb força la necessitat de fer-la accessible a la seva comunitat*. L'homilia, en particular, té una funció molt peculiar, perquè posseeix “un caràcter gairebé sacramental” (*Ev. Gaud.* 142). Ajuda a aprofundir en la Paraula de Déu amb un llenguatge senzill i adequat per al qui l'escolta; això permet al prevere mostrar també la bellesa de les imatges que el Senyor utilitzava per a estimular a la pràctica del bé. Aquesta és una oportunitat pastoral que s'ha d'aprofitar. *De fet, per a molts dels nostres fidels aquesta és l'única oportunitat que tenen de captar la bellesa de la Paraula de Déu i veure-la relacionada amb la seva vida quotidiana*. Per tant, és necessari dedicar el temps apropiat per a la preparació de l'homilia. No es pot improvisar, ni allargar-nos amb homilies pedants o temes estranys... És bo que també *els catequistes, pel ministeri que realitzen, sentin la urgència de renovar-se per mitjà de la familiaritat i l'estudi de la Sagrada Escripura*.

Amb el punt 6 tornem al principi, als deixebles d'Emmaús. El nucli es troba en Jesús que viu i interpreta l'Escriptura:

La narració indica que és el mateix dia de la resurrecció, és a dir, el diumenge. Aquells dos deixebles discuteixen sobre els últims fets de la Passió i mort de Jesús. El seu camí està marcat per la tristesa i la desil·lusió. Amb discreció, el mateix Ressuscitat s'apropa i

*Sopar a Emmaús,
Velázquez (1620)*

camina amb ells i començant per Moisès i seguint per tots els Profetes els explicà tot el que es referia a Ell en les Escriptures. *Crist és el primer exegeta. No solament les Escriptures van participar del que anava a realitzar, sinó que Ell mateix va voler ser fidel a aquesta Paraula per evidenciar l'única història de la salvació que troba la seva plenitud en Ell.*

El punt 7 continua insistint en el protagonisme de Jesús ressuscitat, base de la fe dels creients:

La Bíblia parla de Crist. La seva mort i resurrecció són indesxifrables sense Ella, per això una de les confessions de fe més antigues posa de relleu que «Crist va morir pels nostres pecats, segons les Escriptures, i que fou sepultat i que va ressuscitar al tercer dia, segons les Escriptures i que es va aparèixer a Cefes». És profund el vincle entre la Sagrada Escriptura i la fe dels creients, perquè la fe prové de l'escolta i l'escolta està centrada en la paraula de Crist. *La invitació que sorgeix és la urgència i la importància que els creients han de donar a l'escolta de la Paraula del Senyor tant en l'acció litúrgica com en la pregària i la reflexió personal.*

En el punt 8, retornant a l'episodi d'Emmaús, Jesús es presenta com el qui para la doble taula, la de la Paraula i la de l'Eucaristia, per als qui li insisteixen que es quedi amb ells:

El «viatge» del Ressuscitat amb els d'Emmaús conclou amb el sopar. El misteriós Caminant accepta la insistent petició: «Queda't amb nosaltres, perquè el dia declina» (Lc 24,29). Seuen a taula, Jesús pren el pa, pronuncia la benedicció, el parteix i els l'ofereix. En aquell moment els seus ulls s'obren i el reconeixen. Aquesta escena ens fa comprendre l'inseparable vincle entre la Sagrada Escriptura i l'Eucaristia.

El Concili Vaticà II ens ensenya: «L'Església ha venerat sempre la Sagrada Escriptura tal com el mateix Cos del Senyor, perquè, sobretot en la Sagrada Litúrgia, no para d'agafar el pa de vida de la taula tant de la Paraula de Déu com de la del Cos de Crist»... *Urgeix la necessitat de tenir familiaritat i intimitat amb la Sagrada Escriptura i el Ressuscitat, que no cessa de partir la Paraula i el Pa en la comunitat de creients, si no el cor queda fred i els ulls resten tancats...* Jesucrist truca a la nostra porta per mitjà de la Sagrada Escriptura, si escoltem i obrim la porta de la ment i del cor, llavors entra en la nostra vida i es queda amb nosaltres.

Amb el punt 9 entra en escena un nou actor: l'Esperit Sant. Amb ell la Paraula és viva i és vida:

La Bíblia és la història de salvació en què Déu parla i actua per anar a la trobada de tots els homes i salvar-los. Per arribar a aquesta finalitat salvífica, *la Sagrada Escriptura sota l'acció de l'Esperit Sant transforma en Paraula de Déu la paraula dels homes escrita de manera humana*. El paper de l'Esperit Sant en la Sagrada Escriptura és fonamental. Sense la seva acció hi hauria el risc de restar tancats en el mer text escrit, cosa que facilitaria una interpretació fonamentalista, de què és necessari allunyar-se. *L'Esperit Sant, per tant, transforma la Sagrada Escriptura en Paraula viva de Déu, viscuda i transmesa en la fe del seu poble sant.*

En el punt 10 l'Esperit Sant continua animant l'obra de Crist en els qui acullen la Paraula i la posen en pràctica:

L'acció de l'Esperit Sant no es refereix solament a la formació de la Sagrada Escriptura, sinó que *actua també en aquells qui es posen a l'escolta de la Paraula de Déu*. Amb Jesucrist, la revelació de Déu arriba a la seva culminació i a la seva plenitud, encara que l'Esperit continua la seva acció i realitza una peculiar manera d'inspiració quan l'Església ensenya la Sagrada Escriptura, quan el Magisteri la interpreta autènticament i quant *cada creient en fa la seva pròpia norma espiritual*.

Segurament és gràcies a l'acció de l'Esperit que la Paraula es transmet de generació en generació. L'Església ofereix al món sencer la revelació del Déu que vol establir amb la humanitat un diàleg salvador i amorós. En aquesta dinàmica arrela la Tradició (tal i com l'entén el cristianisme catòlic). Així ho explica el punt 11:

En *Dei Verbum* trobem que *l'Encarnació del Verb de Déu dona forma i sentit a la relació entre la Paraula de Déu i el llenguatge humà*. En aquest esdeveniment pren forma la Tradició. Sovint es pot caure en el risc de separar la Sagrada Escriptura de la Tradició, sense comprendre que juntes *formen l'única font de la Revelació*. Per altre banda, abans de convertir-se en un text escrit, la Paraula de Déu es va transmetre oralment i es va mantenir viva per la fe d'un poble que la reconeixia com la seva història i el seu principi d'identitat. Per tant, *la fe bíblica es basa en la Paraula viva, no en un llibre*.

El punt 12 parla de la relació entre el Primer (Antic) Testament i el Nou Testament. Però ho fa d'una manera curiosa: la Paraula és sempre Nova perquè, llegida amb la llum de l'Esperit, contínuament ens anima a la conversió:

Quan les Sagrades Escriptures es llegeixen amb el mateix Esperit amb què foren escrites romanen sempre noves. L'Antic Testament no és mai vell en tant que és part del Nou, perquè tot és transformat per l'únic Esperit que ho inspira. *Qui s'alimenta de la Paraula de Déu tots els dies es converteix, com Jesús, en contemporani de les persones que es troba: no té la temptació de caure en nostàlgies estèrils del passat, ni en utopies desencarnades vers el futur...* Per tant, és necessari nodrir-se'n per descobrir i viure en profunditat la nostra relació amb Déu i amb els germans.

El punt 13 aprofundeix en la idea de la conversió que la Paraula provoca en nosaltres:

Una altre interpel·lació que procedeix de la Sagrada Escriptura és refereix a la caritat. La Paraula de Déu ens assenyala constantment l'amor misericordiós del Pare que demana als seus fills que visquin. La vida de Jesús és l'expressió plena i perfecta d'aquest amor diví. *Escotar la Sagrada Escriptura per a practicar la misericòrdia: aquest és un gran desafiament per a les nostres vides*. La Paraula de Déu és capaç *obrir els nostres ulls* per permetre'ns sortir del individualisme que condueix a l'ofegament i a l'esterilitat, a la vegada que ens mostra el camí del compartir i de la solidaritat.

El punt 14 ens trasllada a un episodi diferent: el de la Transfiguració. Igual com Jesús, la Paraula es transfigura més enllà del text i transfigura els qui la contemplen:

Jesús puja a la muntanya per a pregar amb Pere, Jaume i Joan. Els evangelistes recorden que, mentre el rostre i la roba de Jesús resplendia, dos homes conversaven amb Ell: Moisès i Elies, que encarnen la Llei i els Profetes, és a dir, *la Sagrada Escriptura*. És que aquesta *es transcendeix a si mateixa quan alimenta la vida dels creients*. Com recorda la *Verbum Domini*: «Per a restablir l'articulació entre els diferents sentits escripturístics és decisiu comprendre el pas de la lletra a l'esperit. No es tracta d'un pas automàtic i espontani, es necessita més aviat, transcendir la lletra.»

Finalment l'últim punt, el 15, remet a la benaurança de Maria, per haver desitjat que la Paraula es complís en ella, per haver cregut en la Paraula:

En el camí de l'escolta de la Paraula de Déu ens acompanya la Mare del Senyor, reconeguda com a benaurada perquè va creure en el compliment de les paraules que el Senyor li havia dit (Lc 1,45). *La benaurança de Maria precedeix totes les benaurances pronunciades per Jesús perquè és la condició necessària per a qualsevol altra benaurança*. Cap pobre és benaurat perquè és pobre, ho serà si, com Maria, creu en el compliment de la Paraula de Déu.

El text del Papa Francesc acaba amb un paràgraf en forma de pregària. S'hi demana, per damunt de tot, de créixer en la familiaritat amb la Paraula:

Que el diumenge dedicat a la Paraula faci créixer en el poble de Déu la familiaritat religiosa i assídua amb la Sagrada Escriptura, com l'autor sagrat ho ensenyava ja de temps antics: Aquesta Paraula «és a prop teu, en el teu cor i en la teva boca perquè la compleixis» (Dt 30,14).

Viure el Regne de Déu com a experiència comunitària de la fe, des del catolicisme

per Xavier Alegre

1. Introducció

Quan parlo de “viure el Regne/Regnat de Déu, com a experiència comunitària de la fe”, m’agrada recordar unes paraules del final d’una poesia de Pere Casaldàliga, les quals formulen molt bé, poèticament, què vol dir “viure el Regne de Déu”. Significa *viure d’una manera alternativa*, “políticament incorrecta”, en aquest món, mostrant així, tant a tall personal, com –sobretot– comunitari, eclesial, que un altre món (i una altra Església!), diferent d’aquest món tan injust i molt poc solidari, que ens ha tocat de viure, és possible i necessari.¹

Aquestes són les paraules de Pere Casaldàliga:

A l’aguait d’aquest Regne diferent,
vaig estimant les coses i la gent,
ciutadà i foraster de tot, alhora.

La teva pau m’atreu com un abisme
mentre travesso l’ombra, guerriller
del món, de mi mateix i de l’Església.

En la meva reflexió parlaré, *en primer lloc*, del significat del Regne de Déu, com a projecte i missió de Jesús, la qual cosa ens crida, com a cristianes i cristians, a ser ciutadans i forasters de tot, alhora –forasters sobretot en un món neocapitalista, globa-

¹ Cf. J.M. CASTILLO, *El Reino de Dios. Por la vida y la dignidad de los seres humanos*, Bilbao: Desclée 1999.

litzat, absolutament injust, inhumà. *En segon lloc*, mostraré per què el Regne de Déu, que fou el projecte de Jesús, és també la missió primordial de l'Església, de manera que aquest projecte ens converteixi en guerrillers del món, de nosaltres mateixos i de l'Església. I, *en tercer lloc*, explicaré per què crec que les Comunitats Eclesials de Base llatinoamericanes poden ser per a nosaltres, ara i aquí, un bon model d'experiència comunitària de la fe, que ens ajudi a actualitzar evangèlicament la nostra fe cristiana, tot estimant les coses i la gent, com fan les nostres germanes i germans llatinoamericans, els quals, tot i viure situacions molt dures, palesen una sensibilitat i un cor generós notables. I, a la vegada, ens ofereixen un mètode propi per a poder llegir avui la Bíblia amb profit.

2. El Regne/Regnat de Déu, missió de Jesús

Comencem preguntant-nos per què diu Casaldàliga que està “a l'aguait d'aquest Regne diferent” i que és un “guerriller” del món, de si mateix i de l'Església.

Amb aquestes paraules, Casaldàliga ens mostra la seva *sintonia amb el missatge dels evangelis sinòptics*, que donen testimoni de quin va ser el projecte de Jesús. De fet, l'evangeli més antic, Marc, presenta de manera condensada, posant-ho en boca de Jesús, quin era el projecte que el Fill de Déu havia vingut a realitzar aquí a la terra i, per tant, com entenia ell la seva missió, com a concreció de la voluntat de Déu (cf. Jn 8,29). Diu Jesús: *S'ha complert el temps, i el regne de Déu és a prop. Convertiu-vos i creieu en la Bona Nova* (Mc 1,15).

2.1. Per què proclama Jesús que el Regne/Regnat de Déu s'ha apropat?

Per als evangelis sinòptics, es tracta d'un Regne que es fa present, com assenyala Mateu,² en les *paraules* (cf. Mt 5-7) i *accions alliberadores* de Jesús (cf. Mt 8-9; també Mt 12,28; Lc 11,20). És un Regne, que Lluc concreta molt bé, al inici del seu evangeli, quan posa en boca de Jesús, a la sinagoga de Nazaret, unes paraules del Tercer Isaïes, que mostren que Jesús ha vingut a complir les promeses que Déu havia fet a Israel a través dels profetes, concretament d'Isaïes (Is 60,1-2):

L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor (Lc 4,18-19).

I Jesús hi afegeix (Lc 4,21): *Avui es compleix aquesta escriptura que acabeu d'escoltar.*

² Ho mostra amb l'ajut de la inclusió que trobem en Mt 4,23 i 9,35, que emmarca les paraules i obres de Jesús; ens mostra d'aquesta manera la unió intrínseca que hi ha entre les unes i les altres.

Què volia dir, aleshores, Jesús quan afirmava que *amb ell* el Regne de Déu s'havia apropiat (cf. Mc 1,15)?

El primer, que crida l'atenció, llegint els evangelis, és que Jesús *mai no explicita què vol dir quan parla del Regne de Déu*.³ Això és senyal que podia donar per suposat que els seus oients sabien prou bé a què es referia. I té raó, perquè els seus oients eren jueus de religió i havien estat inculturats religiosament amb el que nosaltres avui anomenem l'Antic o Segon Testament.

2.2. El Regne/Regnat de Déu segons l'Antic Testament

Què entenia, doncs, un jueu per “Regne o Regnat de Déu”?

Per a una persona de religió jueva, Déu comença a regnar ja amb la *creació* (Sl 103,19),⁴ car Déu, que és amic de la vida, ho ha creat tot per amor i s'ho estima. Si no, no ho hauria creat (cf. Sv 11,24-26). En aquest sentit, *l'amor de Déu és sempre universal* (cf. Sl 145,8-9; Is 19,19-25; Am 9,7) i *gratuït* (cf. Dt 7,6-9). I sempre està treballant en el món des de dins a través del seu *Esperit* (cf. Gn 1,2; també Rm 8,18-30).

I, per altra banda, tota la creació apunta –com proclama l'Apocalipsi, al final de la Bíblia– envers el *cel nou* i la *terra nova*, on no hi haurà plor, ni sofriment, ni mort, perquè Déu ho serà tot en tots (Ap 21,1-5; cf. 1Co 15,20-28).

Però aquest alliberament definitiu, cap al qual camina tota la creació, Déu, que és bo i compassiu, el vol anticipar dinàmicament ja en aquest món, perquè li dol el sofriment innecessari i la marginació de les persones i dels pobles. Per a l'AT, Déu *no és un motor immòbil*, en el sentit aristotèlic, no és apàtic, *sinó amor misericordiós*, sensible als patiments de les persones d'aquest món, simbolitzades, representades, pel poble d'Israel (cf. Ex 3,7-10; 34,6).

Però quan Israel, un poble que ha fet una profunda experiència de Déu i que vol viure la seva fe, reflexiona, especialment en l'època dura, de crisi profunda, de l'exili a Babilònia, sobre la manera com és el món que li ha tocat viure, s'adona que aquest món no és gens ideal. Està ple d'injustícia i de violència. Aquest món, aleshores, difícilment pot respondre a la voluntat d'un Déu que ell, des de l'alliberament de l'esclavatge a Egipte (cf. Ex 3-15), ha experimentat com un Déu bo i misericordiós (cf. Sl 103,8-14). Per això es pregunta:

³ Cf. X. ALEGRE, «El Regne de Déu i les paràboles en Marc», *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* 92 (2006) 19-46, condensat dins *Selecciones de Teología* 46 (2007) 243-254.

⁴ “El Senyor manté ferm el seu tron en el cel, el seu regnat s'estén per tot el món”; cf. també Sl 143,10-13: “Que t'enalteixin les teves criatures, que et beneixin, Senyor, els teus fidels; que proclamin la glòria del teu regne i parlin de la teva potència; que facin conèixer a tothom les teves gestes, la majestat gloriosa del teu regne. El teu regne s'estén a tots els segles, el teu imperi, a totes les generacions. Totes les paraules del Senyor són fidels, les seves obres són obres d'amor.”

1) Per què un món, creat per Déu, pot ser tan dolent? I es demana també: 2) Quin és el paper que Déu ha confiat a Israel, quan el va escollir per a ser el seu poble?

2.2.1. Per què el món és tan dolent?

A aquesta primera pregunta, Israel, reflexionant sobre la seva pròpia història, hi respon en els onze primers capítols del Gènesi, que condensen, de manera mítica, l'arrel filosòfica i teològica dels mals que ara està patint el món. Uns mals que avui continuen essent tan actuals com quan Israel va escriure les seves reflexions bíbliques. Uns mals que continuen tenint les mateixes arrels que la Bíblia posa de manifest.

Des de la seva experiència religiosa, per a Israel *el mal no pot ser causat ni volgut per Déu*. Per això, d'entrada, confessa que la creació, en principi, era bona (cf. Gn 1). Però no podia ser perfecta, sinó limitada.⁵ Per això Déu, que ha creat per amor l'ésser humà a imatge d'Ell (cf. Gn 1,26-27) i l'ha fet capaç d'estimar, l'ha creat lliure i li ha confiat la cura de la creació (cf. Gn 1,28; 2,15), de manera que les persones siguin com els *lloctinents de Déu* en aquest món.

Però l'ésser humà, i fins i tot Israel, com palpa amb tristesa el poble escollit en el seu exili a Babilònia, ha emprat malament la seva llibertat, car en lloc d'acceptar la seva limitació (cf. Gn 2,16-17) i la seva relació d'amor amb el seu Creador, que és donadora de vida i de llibertat autèntica, ha volgut ser com Déu (cf. Gn 3,1-7).

Aquest orgull, que els ha fet trencar la seva relació amb Déu, i que el poble d'Israel ha patit especialment en l'època de la monarquia (cf. els llibres de Samuel i dels Reis), abocant-los al desastre de l'exili a Babilònia, és per a Israel l'arrel de tots els mals, car porta a l'enveja i a la violència, simbolitzats per la figura de Caín (cf. Gn 4,1-16). Una violència creixent (cf. Lèmec: Gn 4,23-24), que culmina en el fet, simbolitzat per la torre de Babel, que els éssers humans ja no es poden entendre entre ells, car s'ha trencat la comunió humana (cf. Gn 11,1-9).

Per altra banda, aquesta situació negativa afecta, en principi, a tota la humanitat, car tota ella forma una unitat original, com ho expressa Israel quan afirma (és una afirmació teològica, no biològica) que totes les persones del món som filles i fills d'Adam (cf. Gn 1; cf. també Rm 5,12-21), fonamentant així la unitat de tots els éssers humans. Tot el que fa qualsevol persona, per tant, té conseqüències positives o negatives per als altres.

⁵ Aquest aspecte el desenvolupa molt bé en les seves publicacions A. TORRES QUEIRUGA. Es pot consultar, p.ex., la seva obra *Repensar el mal. De la ponerologia a la teodicea*, Madrid: Trotta 2011.

2.2.2. Per què Déu s'ha escollit Israel com a poble?

Per a la fe bíblica, *Déu no pot estar d'acord* amb la situació dolorosa i injusta que es viu en el món, car Ell *s'estima la humanitat i la creació* (el seu Esperit hi està treballant des de dins). I no en pot voler el mal.

Per això Déu, que mai no manipula la creació, sinó que sempre hi actua des de dins, s'escull un poble que, obrint-se al seu Esperit, reveli, ajudi a prendre consciència, a tots els pobles de la terra, que un altre món és possible i necessari. I així ajudi la humanitat a trobar un camí alternatiu, en un món injust. Un camí d'alliberament i de felicitat solidària entre tots els pobles i totes les persones.

En aquest sentit, *no ha escollit Israel perquè sigui un poble millor* que els altres pobles, anys al contrari (cf. Dt 7,6-8). És un poble *emigrant* (cf. Gn 12; Lv 25,23), petit i *oprimit* (Ex 3), que fins i tot després de l'experiència de l'Èxode, continuarà "anant a la seva" (cf. Ex 33,3). Déu l'ha escollit precisament per això, perquè no s'ho mereix, ni és gran: car *vol revelar d'aquesta manera* a tots els pobles, per als quals Israel ha de ser una benedicció (cf. Gn 12,3; 18,17-19), que la seva manera d'actuar, la seva lògica, no és la lògica egoista, que han encarnat el rics i poderosos d'aquest món, sinó la lògica de l'amor de Déu, universal i gratuït, que no vol el mal i l'opressió de ningú.

Notem que, de manera sorprenent per a la lògica d'aquest món, Déu no *actua* des del poder, sinó *des dels marges*, car és la força del seu amor, i no el poder i la violència, la que pot canviar radicalment la injustícia i la violència d'aquest món, tot respectant la llibertat dels éssers humans.⁶ És la lògica que portà Pau a exclamar a propòsit de Jesucrist: *ell, essent ric, es va fer pobre per vosaltres, perquè us enriquíssiu amb la seva pobresa* (2Co 8,9).

Per altra banda, l'elecció del poble de Déu *no és tampoc un privilegi*, com si Déu només s'estimés Israel i no els altres pobles (cf. Am 9,7; Is 19,19-25), sinó que *dona una tasca* a favor de tots els pobles de la terra (cf. Gn 12,3): ser l'instrument de l'amor alliberador i universal de Déu en aquest món.

La tasca d'Israel, aleshores, es mostrar als altres pobles, per la seva manera de viure, no només a tall individual, sinó sobretot com a poble, que un altre món, on regni la pau amb justícia, és possible i necessari. Aquest és el sentit de *l'Aliança* que Déu fa amb el seu poble, un cop l'ha alliberat de l'opressió d'Egipte (cf. Ex 19-24; Dt 26,5-12): li demana que es doni unes *lleis* que possibilitin que *no hi hagi pobres* enmig d'aquest poble (cf. Dt 15,4). Unes lleis que defensin i privilegin els pobres, els emigrants, els marginats, sobretot els qui econòmicament han quedat al marge (cf. Dt 15; Lv 25).⁷ En aquest sentit, primer Israel, i després l'Església, són l'instrument de

⁶ D. BONHOEFFER arribà a dir que Déu guanya poder i espai en el món a través de la seva impotència!

⁷ Cf. A. WÉNIN, «Israel, extranjero y emigrante», *Selecciones de Teología* 35 (1996) 247-256.

Déu, són un “*poble sacerdotal*” (cf. 19,5-6; Ap 1,6), en la mesura en què compleixin l’encàrrec de Déu de ser l’instrument del seu regnat a la terra.

Si Israel és capaç de viure aquest projecte alliberador, que Déu li ha confiat, aleshores es pot dir que *té Déu per rei*, car es deixa configurar pel seu projecte. En aquest sentit, el fet històric que Israel tingui un rei humà només pot tenir raó de ser si el rei es comporta com a lloctinent de Déu, i es converteix, aleshores, en el defensor dels pobres i marginats. Per això, quan un rei puja al tron, li demanen per a ell, cantant, quan entra en el Temple:

Déu meu, dona al rei el teu dret, dona-li la teva rectitud. Que governi amb justícia el teu poble, que sigui recte amb els humils. Que les muntanyes duguin pau al poble, que li duguin benestar els turons. Que els humils es vegin emparats i salvats els fills dels pobres. Que desfaci els opressors! (...)

Salvarà els pobres que reclamen, els desvalguts que no tenen defensor. S’apiadarà dels pobres i dels febles, els salvarà de la mort; els rescatarà d’engany i violències, estimant com un tresor la seva vida (Sl 72,1-4.13-14).

Però el poble de Déu no va ser capaç de ser fidel a aquest projecte (la literatura deuteronomista, començant pel llibre dels Jutges, ho subratlla). Fallà contínuament, volent imitar els pobles, els imperis, del seu entorn, *apostant no pel servei, sinó pel poder polític i econòmic* (és l’advertiment que es posa en boca de Déu, quan el poble demana a Samuel que els doni un rei com els que tenen els altres pobles: cf. 1Sa 8,7-18).

Per això Déu, que se l’estima i vol realitzar amb ell el seu projecte d’amor universal, li va enviant els seus *profetes*, perquè l’interpel·lin i l’ajudin a convertir-se (cf. Is 58; Am 2,6-16).

Malauradament els profetes tampoc no se’n surten, però mantenen viva l’esperança que Déu enviarà un Ungit que possibiliti que el poble un dia pugui realitzar el projecte de Déu, un món en el qual regnarà la pau amb justícia (cf. Is 9,1-6; 11,1-10).

Aleshores, com explica Jesús molt bé en una paràbola (cf. Mc 12,1-12), Déu envià el seu propi Fill per tal de veure si així aconseguia que el poble de Déu fos fidel a la tasca que Ell li ha confiat.

Però Israel, com a poble (tot i que hi ha sempre *una resta* del poble, que s’obre al missatge de Jesús: cf. Rm 11,1-10), no acceptà la proposta de Jesús. Més encara, els seus dirigents provoquen que els romans el matin, confiant que així fracassarà la manera revolucionària –per a ells– com Jesús ha actualitzat el missatge del Regne de Déu.

Però *Déu el ressuscità* i el mostrà viu als seus deixebles (cf. 1Co 15,3-5), revelant així que Jesús tenia raó i que valia la pena viure com ell ensenyà a viure (cf. Lc 24,13-35).

D’aquesta manera, *la mort de Jesús no va aniquilar el projecte de Déu* amb el seu poble, sinó que aquest continuà; però ara de manera nova, a través dels deixebles de Jesús, els quals –gràcies a l’experiència pasqual–, van comprendre finalment el projec-

te del seu Mestre, que tant els havia costat d'entendre, quan acompanyaven Jesús pels camins de Galilea (cf. Mc 8,17-21; 8,32-33; 9,33-37; 10,35-41).

*Així va néixer l'Església cristiana, agafant la torxa que el poble de Déu de l'Antic Testament li deixava.*⁸ Pau ho formularà amb una altra imatge: *el poble jueu és l'arrel del poble de Déu; i l'Església*, que ara està formada per gent de tots els pobles de la terra, ha estat empeltada en aquest arbre que la sosté (cf. Rm 11,11-24).

3. El Regne/Regnat de Déu, missió de l'Església

De fet, van ser *l'experiència pasqual* i el fet que *Israel*, com a poble, *es tanqués* al projecte de Jesús, el que van posar en marxa l'Església cristiana.

Convé tenir ben present, doncs, que Jesús, d'entrada, no volia pas fundar una Església, car aquesta, en principi, ja existia: era el poble de Déu, Israel, cridat a ser l'instrument de Déu en la transformació d'aquest món, malauradament sempre tan ple d'injustícia.

Com els evangelis ens expliquen, la *missió de Jesús* era, d'entrada (cf. Mt 9,36-38), i a fi de mostrar la fidelitat de Déu a les promeses que es recullen en l'AT, *reunir les ovelles perdudes de la casa d'Israel*, és a dir, reconstituir aquest poble i possibilitar que fos fidel a la Aliança, a la tasca que Déu li havia confiat com a poble de Déu.

*Reunir les
ovelles perdudes de
la casa d'Israel*

⁸ Cf. G. LOHFINK, *¿Necesita Dios la Iglesia?*, Madrid: San Pablo 1999.

Per això, no com a creació del sacerdoti cristià, sinó com a *gest profètic*, que simbolitzés a què havia vingut a la terra, va escollir dotze persones —que eren homes i jueus—, que, tot representant els dotze patriarques d'Israel, mostressin que Jesús, tal com Déu havia promès a través dels profetes (cf. Ez 34), havia vingut a reunir les ovelles perdudes de la casa d'Israel (Jn 10,1-18).

En aquest sentit, les Esglésies cristianes estan cridades a agafar la torxa del poble de Déu, Israel, i a donar testimoni del fet que Déu vol regnar en aquest món, tal com havia revelat ja en l'Antic Testament. Per això és clar que el *Regne/Regnat de Déu és la missió primordial de l'Església cristiana*.

Què implica això per a una Església que vulgui ser fidel a la tasca que Jesús li ha confiat? En destacaré alguns trets, que brollen del testimoniatge dels evangelis i que palesen que per a Jesús, com hem vist, el Regne és una Bona Notícia que, per una banda, brolla d'un do i, per l'altra, dona una tasca, que demana conversió i fe, perquè no concorda amb la lògica neocapitalista que configura el nostre món (cf. Mc 1,15).

En tot cas, és fonamental tenir present que l'*Església brolla d'un do*. Això significa que no ha sigut escollida per a ser el poble de Déu per mèrits propis (cf. 1Co 1,26-31), sinó *per a realitzar una tasca*, la tasca que Déu havia confiat a Israel, quan el va escollir com a poble propi de Déu (cf. Ex 19,5-6). Això implica, per una banda, revelar al món sencer com és Déu: un Amor sense límits (cf. 1Jn 4,7-8), absolutament gratuït (cf. Rm 5,6-8) i universal (cf. Rm 9-11).

Però, per l'altra banda, aquesta experiència d'amor *implica* també *una tasca*: revelar i encarnar la manera com ell vol fer present en aquest món el seu Regne, de manera que ja no hi hagi pobres i tothom pugui viure de manera humanament i digna (aquest era el sentit de les lleis de l'Aliança).

És essencial, aleshores, que l'Església doni testimoni de la seva missió no solament amb paraules, sinó també —i essencialment— amb obres. Car ha de revelar al món com és Déu i quin és el seu projecte per a tota la humanitat. I aquesta revelació és fonamental, perquè la manera com Déu actua en el món —i això ho va mostrar molt bé Pau en la seva carta als Romans— revela com és Déu i com actua. Car Pau en les seves cartes insisteix en el fet que si ell ha dedicat tota la seva vida a la predicació de l'Evangeli, i no tant als sagraments (cf. 1Co 1,14-17), això és degut a la seva convicció que la predicació (revelació!) de l'Evangeli és una força poderosa de Déu que pot salvar els creients (cf. Rm 1,16), atès que en l'Evangeli s'hi revela la justícia misericordiosa de Déu (cf. Rm 1,17). Pau està convençut que aquesta revelació té el poder (*dynamis*!) de transformar les persones i de salvar-les. També la carta als Hebreus insisteix en l'eficàcia de la Paraula de Déu, que és com una espasa de dos talls (He 4,12).⁹ I l'evangeli de

⁹ En llenguatge modern ho destaca també J. GARCÍA DE CASTRO, *La voz de tu saludo*, Santander: Sal Terrae 2019, p. 266: "Jesús era la Palabra del Padre y, por tanto, absoluta comunicación. Si algo hizo Jesús fue co-

Joan, per a indicar l'acció definitiva de Déu a favor de la salvació del món, proclama que la Paraula es feu carn (cf. Jn 1,14).

3.1. Conseqüències de la tasca confiada per Jesús a l'Església¹⁰

La primera conseqüència, si ens prenem seriosament el que ens ensenyen els evangelis, és que una Església, que vulgui ser fidel a Jesús, ha de ser un *testimoni fidel i patent de l'amor misericordiós de Déu* (cf. Lc 15,11-32), un amor que és universal i gratuït (cf. Mt 5,43-48). Un amor que Jesús revelava de manera pregona quan convidava a la seva taula els pecadors i marginats (cf. Mc 1,15-17; Lc 15,1-2) —anticipant el que seria després la taula eucarística (cf. Mc 14,22-25). Car en els evangelis queda palès que l'eucaristia no és un premi que se'ns dona perquè som bons, sinó que se'ns regala a fi que ho puguem ser, com mostra clarament Jesús quan va a casa de Zaqueu i comparteix la taula amb ell, tot i que no ha demanat pas perdó pel mal que ha fet (cf. Lc 19,1-10). Per això —i em sembla una conseqüència òbvia— voler excloure de l'eucaristia avui els divorciats que s'han tornat a casar, és traïr la vocació de l'Església i oblidar que Jesús, tot i saber que en l'Església hi hauria blat i jull (cf. Mt 13,24-30), va recomanar als seus deixebles que no fossin ells els qui arranquessin el jull, no fos cas que, sense voler, arrenquessin també el blat (cf. Mt 13,29-30). I va advertir que Déu ens jutjaria a nosaltres amb la mateixa mesura amb la qual nosaltres jutgéssim els altres (cf. Mt 7,1-2).

En segon lloc, l'Església està cridada a donar un testimoni humil i servicial en el món (no a la sagristia!) al servei del Regnat de Déu que amb Jesús ja s'havia fet present dinàmicament a la terra. Per això Mons. Gaillot ha dit amb raó: “Una Església que no serveix, no serveix per a res.”

Però l'Església ha de servir el món —i aquest aspecte és important— *tal com ho va fer Jesús*: testimoniant el seu tarannà humil —rentà els peus als seus deixebles (cf. Jn 13,1-20)— i senzill (cf. Mt 11,25-30), totalment allunyat dels poders d'aquest món (cf. Jn 18,36), car Jesús no va pas venir per a ser servit, sinó per a servir i lliurar la seva vida en rescat per a tothom (cf. Mc 10,42-45), fent així present, segons la lògica divina, el Regnat de Déu.

La feina, aleshores, confiada a l'Església és la tasca que Jesús va encarnar en la seva manera de viure i de parlar. L'Església està cridada a *seguir Jesús, vivint i ensenyant* tot

municar y comunicarse, y en esa comunicación nos entregó el Ser, la Vida. Su Palabra fue eficaz y transmitía salud, verdad dignidad, ilusión. Su Palabra interpelaba, cuestionaba, criticaba lúcida y evangélicamente. Con su Palabra, Jesús hacía crecer a la persona; era un decir vital, Palabra y Vida. La Palabra de Jesús traía siempre una Buena Noticia.”

¹⁰ Cf. G. LOHFINK, *La Iglesia que Jesús quería*, Bibao: Desclée 1986.

el que Jesús va viure i ensenyar, car això és el que es dedueix de l'encàrrec que fa Jesús als deixebles quan, segons Mt 28,16-20, se'ls apareix ressuscitat en una muntanya de Galilea: els encarrega que converteixin a tothom en deixeble de Jesús, batejant-los i ensenyant-los a guardar tot el que ell els va ensenyar.¹¹

Per altra banda, és important que prenguem consciència que Jesús va fer present el Regne/regnat de Déu *des de l'experiència de la gratuïtat i universalitat de l'amor de Déu i no des del poder*. Per això encarrega als deixebles, quan els entrena per a la missió, que després de Pasqua superarà els límits d'Israel (cf. Mt 28,19), que anunciïn que el Regne de Déu s'ha apropiat, que guareixin els malalts i els oprimits, i que ho facin gratuïtament (cf. Mt 10,7-8).

Això implica també, en tercer lloc, i a la llum de l'Evangeli, que l'Església en les seves actuacions ha de *posar el bé de tot ésser humà* per sobre de tot, car aquest és el criteri fonamental, segons Jesús, per a poder discernir què és el que Déu vol realment que fem les persones que estem cridades a formar part del seu poble, encara que per això ens hi hàgim de jugar la vida, com li succeí a Jesús (cf. Mc 3,1-6; 2,22-28; Jn 5; 9).¹²

Per a una persona cristiana, *l'amor a Déu és inseparable de l'amor al proïsme* (cf. Mc 12,28-34/Mt 22,34-40/Lc 10,25-28; Rm 13,8-10), car no podem estimar Déu, a qui no veiem, si no estimem el proïsme, a qui sí que veiem (cf. 1Jn 4,19-21). I la regla d'or per a complir la voluntat de Déu es resumeix en aquella paraula tan clara de Jesús en el sermó de la muntanya: *Feu als altres tot allò que voleu que ells us facin* (Mt 7,12).

En quart lloc, i atès que les Esglésies estan cridades a posar signes ara i aquí, com ho feu Jesús, del fet que el Regnat de Déu ja s'està fent present en el món, una Església que vulgui ser fidel a Jesús ha de *renunciar a tot tipus d'estructura de dominació*, mostrant així que una altra manera de viure, certament alternativa, és possible i necessària.

3.2. Signes de fidelitat a la tasca confiada per Jesús a l'Església

Per a Jesús, els fets són tan importants, que arribà a dir que als seus seguidors se'ls coneixeria pels fruits que donessin (cf. Mt 6,16.20, una idea sobre la qual insisteix la carta de Jaume). Per això és tan important que les Esglésies cristianes siguin capaces de posar signes clars de la seva fidelitat a Jesús.

3.2.1. Una Església, que vulgui seguir Jesús (cf. 2Co 8,9), ha de ser una Església *pobra i al servei dels pobres*, optant per ells, com molt bé van destacar els documents

¹¹ I si Mateu indica que Jesús se'ls apareix en una muntanya de Galilea, això implica que ell pensa especialment en el que Jesús va ensenyar en el "sermó de la muntanya", que també tingué lloc en una muntanya de Galilea (cf. Mt 5-7).

¹² Cf. X. ALEGRE, *Al acecho del Reino diferente. Temas bíblicos básicos en clave liberadora*, Madrid: Nueva Utopía 2012, pp. 216-221.

de Medellín (1968) i de Puebla (1979) de l'episcopat llatinoamericà. Aquest aspecte el palesa molt clarament Lluç, tant en el seu evangeli, com en els Fets dels Apòstols.

En els evangelis, Jesús destaca els *perills de la riquesa* (cf. Lc 6,10-26; 16,19-31; 18,18-27) i el fet que *no es pot servir Déu i el diner*, sinó que s'ha d'optar o per l'un o per l'altre (cf. Lc 16,11-13; cf. també 1Tm 6,10).

I en el llibre dels Fets dels Apòstols, en presentar Lluç l'Església mare de Jerusalem com una Església modèlica, a més d'indicar que els primers cristians eren fidels als ensenyaments dels apòstols, celebraven l'eucaristia per les cases i pregaven, destaca també que entre ells *no hi havia pobres*, perquè tothom *compartia* (cf. Ac 2,42-47; 4,32-35). Així portaven a terme (cf. Dt 15,4) la tasca que Déu havia confiat al seu poble en l'Antic Testament. I Lluç també destaca que el "pecat original" de la primera Església, un pecat que, simbòlicament, també hi introdueix la mort, és el d'Ananies i Safira, que menteixen per no haver de compartir el que tenen amb els pobres (cf. Ac 5,1-11).

3.2.2. Tota Església s'ha de significar pel fet de ser *fraternal i no autoritària*. Per tant, ha de ser una Església que *no sigui patriarcal*, ni cerqui signes de poder, més propis de la lògica d'aquest món i del imperis de torn, que no pas del poble de Déu (cf. Mt 23,1-12; Mc 10,42-45). En això, el Papa Francesc està fent esforços per corregir uns signes de poder que no són precisament evangèlics.

Això implica també que *tots* els membres de l'Església, que tenen el do de l'Esperit Sant i han rebut el baptisme, siguin i se sentin *corresponsables* dins de l'Església. I que no es faci *cap diferència*, de principi, *entre l'home i la dona* dins de l'Església (cf. Ga 3,28), tampoc, per tant, en els ministeris de govern, com va succeir, de fet, en algunes de les primeres Esglésies cristianes, on les dones hi van jugar un paper decisiu (cf. Rm 16) i on una d'elles, *Júnia*, fins i tot va ser *apòstol* (cf. Rm 16,7).

3.2.3. Una Església fidel a Jesús ha de *renunciar a tot tipus de violència*, compensant el mal amb una bondat radical i una no-violència activa (cf. Mt 5,38-42.43-48; Lc 5,29-30). Per això Pau, com a bon deixeble de Jesús, encarrega a l'Església de Roma que procuri vèncer el mal amb el bé (Rm 12,14-21).

3.2.4. Les Esglésies cristianes han de ser *plurals*, com ja ho foren les primeres Esglésies cristianes, que ens testimonien els evangelis¹³ i les cartes neotestamentàries. Aquestes no foren gens monolítiques ni centralistes. Però, a la vegada, sí que foren *apassionades per la unitat*, com els havia demanat Jesús (cf. Jn 17,20-23; cf. també 1Co 1,10-16). Des de la Bíblia, no hi ha motius seriosos que puguin portar avui, a les Esglésies cristianes, a negar-se la comunió les unes a les altres.

¹³ Val la pena llegir, per a comprendre millor aquest tret, el llibre de R. BROWN, *Las Iglesias que los Apóstoles nos dejaron*, Bilbao 1986; cf. també X. ALEGRE, «Testimonios literarios de los orígenes del movimiento cristiano», *Selecciones de Teología* 44 (2005) 255-268.

3.2.5. Les Esglésies han de ser autèntics *testimonis d'esperança* (cf. 4,1-34; Lc 1,52-53; Rm 4), en un món temptat per la desesperança, pel fet que sembla que no hi ha remei de veritat a la injustícia del nostre món i que la crisi, tant econòmica, com social i religiosa, ja no podrà ser superada, perquè els éssers humans som així i res no pot canviar de veritat. L'esperança, junt amb la fe i l'amor, ja eren virtuts fonamentals en el cristianisme, com assenyala Pau en el text més antic cristià que se'n ha conservat (cf. 1Te 1,3). Fets tan terribles i escandalosos com la mort de tantes persones al Mediterrani, que palesen l'egoisme d'una Europa, en la qual molts països es consideren, en principi, cristians, no ens permeten perdre l'esperança, car això ens desmobilitzaria en la nostra lluita cristiana per a aconseguir un món millor, més just, més solidari. I si ens desmobilitzem, traïm Crist i no som fidels a la nostra vocació cristiana (cf. Rm 4).

3.2.6. En un món tan injust com el nostre, la fidelitat al Regnat de Déu demana urgentment *conversió* (cf. Mc 1,15). De fet, la lògica de Déu, no és pas la lògica d'aquest món (cf. Lc 15,11-32; 16,11-13; Mt 20,1-16; 18,21-35), com va haver de sentir, avergonyit, Pere, quan va voler impedir que la manera com Jesús feia present a la terra el Regnat de Déu el portés a la creu (cf. Mc 8,31-33). Per això una Església que vulgui ser fidel a Jesús ha de ser una *Església sempre en estat de reforma*. En principi, això és el que va voler el Concili Vaticà II. Però l'hivern eclesial que hem viscut, sobretot en els pontificats de Joan Pau II i Benet XVI, i que encara vivim, no ha permès que l'Esperit, que palesen la majoria dels textos conciliars, pogués desenvolupar tota la seva força renovadora, amatent als "signes dels temps". I això no ens hauria d'estranyar, car ser testimonis del Regnat de Déu en aquest món, palesament tan injust i egoista, com és el nostre, és quelcom clarament contracultural i difícil de viure.

3.2.7. Com és obvi, tots aquests trets d'una Església, que vulgui ser fidel a Jesús, no són pas gens fàcils de viure. Per això una Església, que vulgui ser fidel a Jesús, ha de ser també una comunitat animada per *l'Esperit de pregària*. De fet, l'evangeli de Lluc destaca contínuament que *Jesús* fou un home profundament espiritual, de pregària contínua, tan impactant que els deixebles, quan ho veuen, li demanen que els ensenyi a pregar (cf. Lc 11,1) i Jesús, aleshores, els ensenyà el parenostre (cf. Lc 11,2-4). I no és pas casual que Jesús adverteixi als deixebles –i en ells, a nosaltres– que si no preguen, com ell ho fa, cauran en la temptació (cf. Mc 14,32-42).

4. Les Comunitats Eclesials de Base (CEB), model d'experiència comunitària de la fe

En el món catòlic, crec que les CEB, que van viure un *boom* en els anys 60 del segle passat, començant pel Brasil, són les que millor ens ajuden avui a encarnar el projecte de Jesús en el nostre món neoliberal i globalitzat, mostrant-nos com podem

promoure el Regne de Déu, tot recuperant el paper cabdal que hauria de tenir la Bíblia en l'Església, com ens recordà el Vaticà II.

I és així perquè, d'una banda, aquestes comunitats, inicialment llatinoamericanes, *estan encarnades*, com ho estaven Jesús i les primeres Esglésies cristianes, *en el món dels pobres* i fan una clara *opció pels pobres*. En tot cas, ens ajuden a veure que en un món tan injust i egoista com el nostre, si volem restar en sintonia amb Jesús de Nazaret (cf. Ga 2,20), no podem viure la nostra fe indiferents al sofriment injust de les majories empobrides, fins i tot excloses, del nostre món. Per això necessitem que Déu ens obri els ulls del cor per a veure la realitat amb els ulls del Pare i canviar el nostre cor de pedra per un cor de carn (cf. Ez 36,26), com intenten fer-ho les CEB, gràcies, de manera especial, a la seva *lectura de la Bíblia*. Només així serem capaços de treballar units per a fer present a la terra el Regnat de Déu.

I, per l'altra banda, les CEB són *profundament creients* i molt *amarades de l'Esperit de la Bíblia*, la qual cosa possibilita, en una experiència profunda i comunitària de la fe, que com a comunitats eclesials prenguin consciència, més clarament, del fet que el projecte, la missió, de l'Església és posar signes en aquest món del Regnat de Déu. De fet, el projecte que aquestes comunitats intenten viure és mostrar a tots els pobles de la terra, gràcies a la seva fidelitat a la Bíblia i a l'Esperit de Jesús, que els ajuda i anima a seguir el Mestre, que *un altre món —just i solidari— és possible i necessari*.

4.1. La lectura de la Bíblia en les Comunitats Eclesials de Base

En aquest context, convé tenir present que la recuperació de la Bíblia, propugnada per la constitució *Dei Verbum* del Concili Vaticà II, va ser una de les grans aportacions renovadores del darrer concili. Amb raó s'insisteix que la Bíblia ha de ser l'ànima de la teologia i en la importància que té el fet que el poble de Déu es familiaritzi amb la Paraula de Déu i la dugui a la pràctica.

Per altra banda, crec que són les CEB les que més s'han aprofitat d'aquesta renovació conciliar, provocant una autèntica primavera espiritual a Llatinoamèrica i superant així la *temptació espiritualista de l'Església*. En aquestes comunitats, la *lectura orant de la Bíblia* hi ha jugat un paper fonamental, que contraresta la lectura unilateral de la Bíblia, que tenim el perill de fer en el món neoliberal del nord. Car, si com deia molt bé sant Tomàs, *"tot el que es rep, es rep segons la manera de ser del recipient"*, el món ric del nord difícilment pot estar en sintonia amb unes reflexions religioses —les bíbliques—, fetes des dels pobres i a favor dels pobres, car la idolatria del diner ens incapacita per a comprendre bé la Bíblia.

És una realitat palesa, que es constata quan hom visita aquestes comunitats populars, que la lectura de la Bíblia ha renovat la vida de les comunitats cristianes llatinoamericanes i els ha mostrat "com viure la fe en un món en canvi."

I la raó es troba en el fet, en primer lloc, que aquestes comunitats han pres consciència de la relació profunda, cabdal, que hi ha *entre la vida i la Bíblia*. La Bíblia no es vista com un text merament del passat, interessant des del punt de mira arqueològic, científic. Per a les CEB, com ha destacat molt bé C. Mesters,¹⁴ inspirant-se en sant Agustí, *Déu no es revela només en la Bíblia*, sinó que *el primer llibre que Déu va escriure* per a la humanitat, que és la *creació*. Perquè, com hem vist a l'inici, Déu s'estima la creació. És, de bell antuvi, i abans de revelar-se al seu poble escollit, el Déu de la vida, el de la història, el de la creació.

Però la *història negativa de la humanitat*, que es palesa en les crisis econòmiques i socials, que s'han viscut al llarg de la història, *dificulta* una bona lectura del llibre de la vida, feta des de la perspectiva del Creador.

Per això Déu, segons l'experiència que viuen les CEB, a través de les revelacions religioses, testimoniades en la Bíblia, *ens ha donat un altre llibre, la Bíblia*, que és la Paraula de Déu que il·lumina tota la nostra vida. Es tracta d'un llibre que ens ajuda a trobar Déu en el dia a dia. I a saber interpretar adequadament el que passa en el nostre món en i la nostra història, i ens ajuda així a prendre les decisions que ens permetin configurar el món d'acord amb el projecte bo, creador, de Déu.

Per a les CEB, la Bíblia no és, aleshores, fonamentalment una *finestra* a través de la qual contemplen el passat, sinó un *mirall* a través del qual descobreixen com és realment la nostra vida. És un llibre (una biblioteca) que ens ajuda a trobar, a *descobrir, la presència de Déu en les nostres vides, ara i aquí*; que ens fa discernir on i com Déu se'ns fa present.

En aquest sentit, per a les CEB la Bíblia no és un aeròlit caigut del cel, ni pretén tenir una finalitat en si mateixa, sinó que ens vol ajudar a interpretar, a discernir, el que passa en el nostre món, de manera que, obrint-nos a l'acció de l'Esperit de Déu, puguem prendre les decisions adequades, possibilitant que Déu regni a la terra, en el sentit que, com hem vist, té, segons la Bíblia, el regnat de Déu —un regnat que no es pot assolir individualment, sinó només comunitàriament. En aquest sentit, la Bíblia no vol parlar només del passat, sinó que, parlant del passat, ens ajuda a descobrir que el Déu que actuà en el passat és el mateix que actua ara i aquí per a alliberar la humanitat de l'esclavatge de l'egoisme i del pecat. Per això, i amb una comparació plàstica, un dels teòlegs llatinoamericans compara la vida amb el menjar i la Bíblia amb la sal, que dona gust al menjar.

¹⁴ Una bona introducció al pensament de C. Mesters —un dels millors especialistes en la lectura de la Bíblia en les comunitats populars de base— i a la manera com les CEB llegeixen la Bíblia, la trobem en la seva obra: *Por detrás de las palabras*, México 1990 (s'ha publicat en molts països). I un bon estudi del mètode que emprà Mesters el trobem a R. HUNING, *Aprendiendo de C. Mesters: Hacia una teoría de lectura bíblica*, Estella: Verbo Divino 2005.

4.2. El repte de la interpretació de la Bíblia: aportació de les CEB

El problema es troba, però, en com interpretar adequadament la Bíblia, descobrir-hi tota la seva riquesa i dinamisme. També aquí les CEB ens poden ser un ajut en el món del nord. Car les CEB, inspirant-se inicialment en el mètode que nosaltres coneixem per Mons. Cardijn (el del “*veure, jutjar i actuar*”, que es practica a la JOC), han desenvolupat un mètode —el del “*triangle hermenèutic*”—, que ajuda a interpretar adequadament la Bíblia, de manera que enriqueixi la vida de les comunitats cristianes.

Mesters anomena aquest mètode un “triangle”, perquè considera que a l’interior del triangle hi ha la vida que la Bíblia vol il·luminar. Però per a poder descobrir tota la riquesa que té la vida, en la interpretació de la Bíblia no hi pot mancar cap dels angles del triangle hermenèutic, que Mesters anomena el “pre-text”, el “text” i el “con-text”.

Si hi manca un dels tres elements, aleshores la interpretació que es fa de la Bíblia per a il·luminar la vida de les comunitats cristianes és unilateral, *esbiaixada*, i fàcilment es pot convertir en fonamentalista o alienant.

Permeteu-me que ho expliqui una mica. En primer lloc, i per a comprendre bé el sentit actual que vol tenir la Bíblia per als creients, s’ha de partir del “pre-text”. El pre-text es la *situació econòmica, social, política i religiosa*, que viu la persona que vol llegir *avui* la Bíblia. Es tracta de veure on soc, on em trobo, en el moment en què m’apropo a la Bíblia, per tal que aquesta pugui il·luminar la meua vida. En aquest sentit, i per a fer una bona anàlisi, que estigui en sintonia amb la Bíblia, el lloc en el qual em trobo, i des del qual llegeixo la Bíblia, no és indiferent. Car *la Bíblia fou escrita des de la perspectiva dels pobres i per als pobres*. I Jesús, no pas casualment, fou pobre (cf. Lc 9,57-58; 2Co 8,9). Per això *les CEB*, que són pobres i creients, ens poden ajudar a comprendre millor el que passa en el nostre món i el sentit dels textos bíblics que llegim, de manera que ens ajudin aquí a la terra, com a Església, a anar encarnant el projecte de Jesús, que, com hem vist, és el regnat de Déu.

Però, si la Bíblia per a nosaltres, persones que intentem ser i viure com a creients, és Paraula de Déu, el segon element, per a comprendre la Bíblia, és òbviament el “text”. Car si Déu parla, és a dir, se’ns revela a través de la Bíblia, és fonamental que nosaltres puguem *escoltar*, sense manipular-la des dels nostres “pre-textos”, aquesta Paraula. Això demana un respecte absolut pel text i aprofitar tots els mètodes, també científics, que ajuden a comprendre com, pel voler de Déu, s’ha encarnat aquesta revelació històrica de Déu en unes cultures, llengües i situacions, que són propis de cadascun dels textos bíblics. Aquí les CEB s’aprofiten de les aportacions dels especialistes en Bíblia.

Però el tercer angle del triangle també és molt important per a les CEB (i per a nosaltres). Mesters l’anomena el “con-text”. Per “con-text” entén ell l’aportació que és pròpia de la lectura comunitària de la Bíblia, que es fa en les CEB i en les Esglésies

cristianes, car *la Bíblia és sobretot el llibre de la comunitat creient*. I val la pena, aleshores, aprofitar tota la riquesa de la tradició de les comunitats eclesials per a enriquir l'apropament que es fa ara des de la pròpia comunitat, tot tenint present que, com va dir Jesús, *on n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo soc allí enmig d'ells* (Mt 18,19).

Aquestes CEB llegeixen, aleshores, la Bíblia per a descobrir què espera Déu que facin en les situacions que els ha tocat viure i per a poder prendre comunitàriament, des d'un bon *discerniment*, *guiat per l'Esperit* (cf. 1Te 5,19-21) i il·luminat per la Paraula de Déu, les opcions adequades, que Déu espera d'elles com a poble de Déu. Per això llegeixen sempre la Bíblia pregant.

5. Conclusió

En un món tan canviant com el nostre, en el qual la paraula Déu es va tornant cada cop més estranya, i fins i tot és oblidada, la reflexió que proposo aquí vol ajudar a valorar el paper cabdal que per a nosaltres, creients, continua tenint la Paraula de Déu. La meua proposta ha estat que un bon retorn creient a la Bíblia ens pot ajudar a renovar la nostra fe en un món en canvi, sobretot si recuperem la fidelitat al projecte de Jesús de Nazaret (el regnat de Déu a la terra). I ho fem amb l'ajut que ens proporciona el testimoni de les CEB llatinoamericanes, que saben *trobar* i revelar *signes de la presència de Déu* fins i tot en les coses més senzilles de la seva vida.

En tot cas, de tot el que acabem de veure crec que se'n dedueix que *una Església que no posi prioritàriament signes clars i creïbles del Regne de Déu a la terra, en el seguiment de Jesús*, no mereix el nom d'Església de Jesús. I, per tant, traeix la missió que Déu i Jesús li han confiat de ser instruments de l'amor de Déu, universal i gratuït a la terra, de manera que tothom —tots els pobles— pugui descobrir que un altre món —un món en el qual regni la pau amb justícia, tal com ho proclamà Isaïes— és possible i necessari.

Una tasca que només podrem realitzar, si ho fem *comunitàriament*, car estem cridats, com a Església, a *transformar un món marcat per la pobresa, l'opressió i*, fins i tot l'exclusió de les majories empobrides del nostre món. I això té una *dimensió política*, que provocarà l'oposició dels poders econòmics, socials, polítics i, fins i tot, religiosos, d'aquest món, els quals intentaran fer acabar el projecte de Jesús, com van intentar destruir Jesús mateix.

Per això Pere Casaldàliga ens recordava, a l'inici de la meua reflexió, que ell es veia travessant les ombres d'aquest món, essent un guerriller del món, de si mateix i de l'Església. I això, penso, és vàlid per a tota Església i per a tota persona cristiana que vulgui ser fidel al projecte de Jesús: el Regnat de Déu.

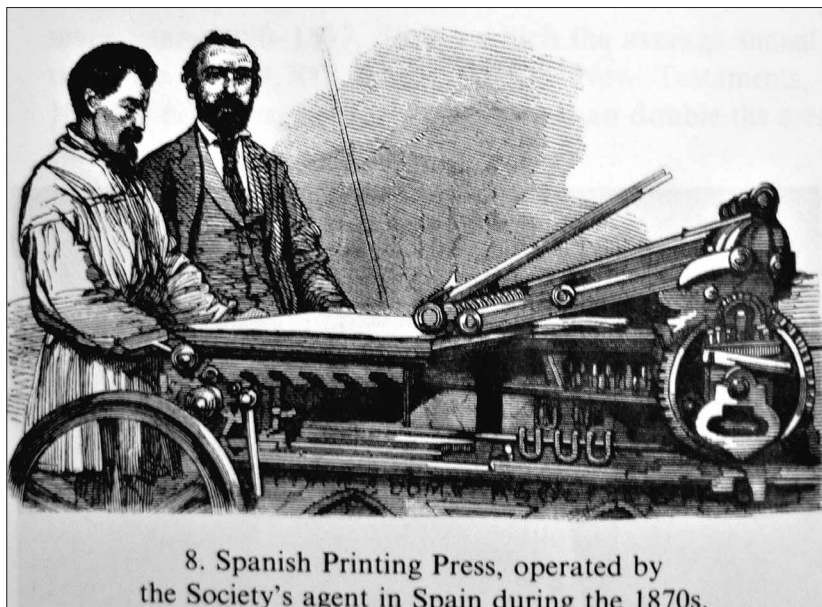
TEROL'150: 1869-2019

per Noemí Cortès i Roca

El 2019 ha estat l'any de la celebració dels 150 anys del testimoni a la ciutat de Barcelona i a Catalunya de l'Assemblea de Germans del carrer Terol 22 de Barcelona, que va obrir les portes de manera oficial el mes de setembre de 1869 en el moment en què va ser legalment possible, després d'haver estat aprovada la Constitució espanyola del 1869. Per primer cop s'establia la llibertat de cultes que —tot i que ja figurava en la constitució del 1856— mai no s'havia fet efectiva. Malgrat això, es mantenia la confessionalitat de l'Estat i el pressupost de culte i clergat, i el poder

Logo TEROL150

*George
Lawrence i
la impremta*

d'aquest va continuar essent molt fort. Però el protestantisme era present a casa nostra des dels inicis de la Reforma: a Catalunya hi havia gent que abraçava els nous aires del cristianisme; era una terra de reformes, oberta a les idees liberals que arribaven de més enllà de les fronteres; era una terra propícia per a l'Evangeli.

Tanmateix, l'aparell polític i religiós del moment ho van fer pràcticament impossible —tinguem present que pocs anys abans, l'any 1492, s'havia acabat la Reconquesta amb la presa de Granada; i que el mateix any, els jueus eren expulsats de territori espanyol, i que la Inquisició va quedar com a guardiana de la integritat politicoreligiosa del nou Estat.

El protestantisme va ser perseguit a Espanya i als seus dominis, de manera que les traduccions de la Sagrada Escripura al castellà es van haver de fer en terres llunyanes: l'any 1543 Francisco de Encinas, seguint els nous corrents ideològics de la Reforma, va traduir el Nou Testament a partir de l'edició del text grec a Anvers; el 1569, Casiodoro de Reina va traduir tota la Bíblia a partir dels textos hebreus i grecs a Basilea, ja que per fugir de la Inquisició va haver d'exiliar-se juntament amb alguns companys del monestir dels Jeronis de Sevilla. La persecució durà segles: recordem que la publicació de *Lo Nou Testament*, traducció de Josep Melcior Prat [1832], es va haver de fer a Londres.

En els inicis del segle XIX sorgeix un nou moviment que pretenia reunir totes les persones en una lloança i adoració conjunta amb l'única condició que manifestessin

que Jesús era l'únic i veritable Salvador; estaven moguts per la il·lusió que s'acabessin tantes denominacions; ara els coneixem com les Assemblees de Germans. Un dels fruits primerencs d'aquest moviment va ser l'església del carrer Terol, llavors situada a Ferlandina (Barcelona) i la de San Gabriel (Gràcia). Les comunitats s'anomenaven segons el carrer on eren. És en aquesta dècada (anys 30 del 1800) i en aquestes circumstàncies que alguns missioners europeus venen a Espanya per temptejar el terreny, com és el cas de l'advocat londinenc Robert Chapman, que visita Espanya per primer cop l'any 1834 —quan s'aboleix la Inquisició—, dos anys abans que George Borrow vingué a Espanya; uns anys més tard (1839), tornarà acompanyat per Pick i Handcock; van treballar principalment al nord de la Península (Galícia, Cantàbria i País Basc), i van visitar després Barcelona, Madrid i Sevilla. Quan tornà a Anglaterra, el record de les seves vivències a Espanya van quedar en el seu pensament i no va poder deixar de parlar a les seves ciutats de les necessitats que havia trobar a Espanya. Per aquest motiu va decidir de tornar l'any 1863, i ho va fer acompanyat de George Lawrence i William Gould. Aquests van ser els pioners en uns temps de dificultat. Durant cinc

*Façana església
evangèlica del carrer
Terol, Barcelona*

anys aproximadament van anar per pobles i ciutats fent la seva tasca. George Lawrence, de caràcter inquiet, no pogué restar a la seva ciutat i, després d'entrar en contacte amb una missió anglesa de les Assemblies de Germans, la *Trinitarian Bible Society*, començà a treballar com a missioner. Deixà la seva ciutat natal, Monmouth, i se'n anà a Londres. Més tard, als Estats Units, i finalment, acompanyat de Chapman i Gould, vingué a Espanya. Gould centrà el seu camp de treball a Madrid, mentre que George Lawrence ho farà a Barcelona i a Catalunya. George Lawrence, des de la seva arribada a Barcelona, visqué a la vila de Gràcia, un lloc independent de Barcelona, un poble de gent treballadora, dinàmica i amb molta població d'idees republicanes i liberals. L'alçament de Gràcia dins el context de la *Gloriosa* de l'any 1868 va ser molt seguit. Es va crear una "Junta Provisional Revolucionaria de la Villa de Gracia" i el liberal Josep Fabra i Roca, pare de Pompeu Fabra, va ser el nou alcalde de la població; el lema de la bandera era: "la honrada villa de gracia no quiere reyes". És en aquest context que Lawrence no es fa enrere i posa en marxa l'església, les escoles —iniciades el 1868 a Barcelona, Barceloneta i Gràcia—, una impremta i una "Casa asilo para enfermos pobres", amb l'ajut d'altres missioners i de creients de Catalunya, on aconsegueixen establir-se. Durant l'epidèmia de la febre groga de 1872 van obrir "cantines" per oferir sopa als necessitats —una a Gràcia, l'altra a Ferlandina. Durant aquest període van morir infectats alguns dels col·laboradors i altres van caure malalts.

L'educació va ser un aspecte molt important i es van posar molts recursos per al bon funcionament de les escoles: elaboració de llibres i de materials educatius, espais adequats, escoles per a nens i nenes i per a adults, amb un bon equip de mestres i de professors per a fer les classes; van cercar els llocs adients a la ciutat per a fer-ho possible. A Barcelona va ser al carrer de Ferlandina —un dels primers espais fabrils de Barcelona, quan la ciutat encara estava envoltada de muralles, on també hi havia artesans tèxtils, juntament amb comerciants i botiguers—; a la Barceloneta —espai industrial de metal·lúrgia, gas, i construccions navals, proper al port, fet que facilitava la relació amb els vaixells i els mariners i l'arribada dels carregaments de bíblies i evangelis—; i a la vila de Gràcia —un lloc independent de Barcelona des de 1850 i envoltat de masos però que ja havia començat a industrialitzar-se, amb una bona part de gent d'idees republicanes i liberals i de mobilització popular.

Un cop promulgada la Constitució de 1869, l'església pot obrir les portes per primer cop sota una certa aparença de llibertat religiosa. El protestantisme, però, es trobava amb problemes constants; fins i tot es van fundar institucions per intentar frenar-lo, com ara el "Centre Moral i Instructiu de Gràcia". Llegim en el llibre *Recull històric del centre moral instructiu de Gràcia 1869-1994*:

El setembre de 1868, després del pronunciament militar que destrona Isabel II, s'inicia un procés revolucionari que a Catalunya tingué un fort caràcter antiborbònic i republicà. La revolució dona vida a una constitució que reconeixia la llibertat de pensament,

d'impremta i d'associació. El Papa Pius IX convoca el vigèsim concili (Vaticà I) mitjançant el document *Aeterni Patris* del 29 de juny. En aquest concili es va formular el dogma de la infal·libilitat pontificia. En aquest clima neix el Centre Moral i Instructiu de Gràcia, fundat per «lluitar contra l'indiferentisme dels pares, en enviar llurs fills a escoles de les quals els consta que se'ls parla de tot menys de Déu i en algunes, com les escoles protestants, ho fan d'una farsa falsejada», [...] segons una cita de R. Pich Salarich que podem llegir a *Or i Flama* de febrer de 1929.[...] El segon objectiu fou lluitar contra els brots de protestantisme que havien sorgit a Gràcia durant l'etapa liberal posterior a la Revolució del 68, en què qualla la laxitud religiosa i el laïcisme. [...] La lluita contra el laïcisme i el sectarisme protestant es manifesta en frases força expressives en el document manuscrit de 1884 dirigit per la junta del Centre al bisbat de Barcelona sol·licitant ajut econòmic: «Hace trece años, Excelentísimo Señor, que las sectas heréticas vinieron a implantar sus escuelas en nuestra población, y desde entonces esta Sociedad comenzó su vida activa en la propagación de las verdades cristianas por medio de las enseñanzas» [...] «hacer frente a las escuelas implantadas por los sectarios del error» [...] «centros de instrucción maleados por las perversas corrientes de nuestro siglo».

També els *Boletines Oficiales Eclesiásticos* de tot l'Estat parlen dels protestants i d'actuacions envers ells:

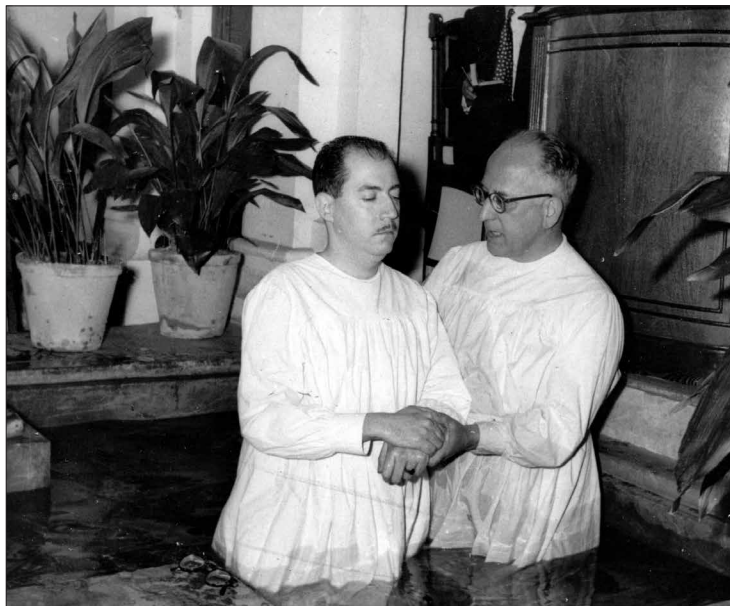
Sin saber como ni por que, nos vemos favorecidos en esta Ciudad, donde abundan los predicadores de calle, con las predicaciones de una propaganda protestante, cuyas doctrinas vienen a ser en religión ateas, en política socialista... [*Boletín Oficial Eclesiástico* de juliol de 1869].

El febrer de 1871 es publica:

Llamamiento a todos los católicos españoles para un certamen antiprotestante: el día 1 de abril próximo la junta nombrada al efecto por el muy ilustre señor Vicario general de la diócesis de Barcelona regalará una rosa de oro a cualquiera que hubiese entregado a supárroco respectivo mayor número de libros protestantes o impios.

Malgrat totes les persecucions, el protestantisme va poder resistir, l'església de Gràcia va continuar funcionant en els locals de Sant Gabriel, però l'any 1919 aquests es van haver de deixar perquè havien de ser enderrocats. Aleshores l'església i l'escola es van traslladar temporalment al carrer de Santa Àgata, 45, fins al 1927, que es van situar al carrer Terol, 22.

Durant l'època de la República, l'església va ser respectada, la feina feta amb la gent del barri produïa fruits, es notava l'acceptació que tenia entre la gent i es vivien noves conversions; l'església i els seus membres eren reconeguts pels veïns, que els recordaven perquè els havien tingut al costat en moments de dificultat, de manera que els llocs de culte var ser protegits.

*Bateig de l'Àngel
Cortés (27/05/1956)*

Amb la victòria dels franquistes, però, la situació canvià. Entrem en el període més negre del segle xx per al protestantisme. Durant la dictadura franquista les esglésies van ser clausurades i prohibides. Fins al 1945, les reunions es feien clandestinament, en cases particulars, amb el perill constant que la policia en detingués els assistents; però no van deixar de reunir-se: les cases on es trobaven eren ben plenes de gent, les multes eren constants, els dirigents assumien les seves responsabilitats, la persecució era ferotge i molts evangèlics es van exiliar, per fugir de les persecucions i possibles penes de presó o fins i tot de la mort. Els infants no podien assistir a les escoles nacionals per manca de fe de baptisme, i els nostres morts, igual que ja havia passat en l'època anterior a la República, havien de ser enterrats en els anomenats "cementiris per a dissidents" o "recinte lliure". Un temps després de la publicació el 1945 del *Fuero de los españoles*, la dictadura va permetre la reobertura de les esglésies que ja existien abans de la guerra. Era un pas tímid, provocat per la pressió dels països aliats, vencedors de la II Guerra Mundial. Tanmateix, continuava sent obligatòria la fe de baptisme per a escolaritzar els infants, per això les escoles pertanyents a altres països els donaven acollida. Quan es va permetre tornar a obrir l'església es van fer presents els membres de la policia secreta per controlar tot el que es feia i es deia i en quina llengua es deia... El temps va anar passant, els ànims es van anar calmant i l'església va viure moments de plenitud: va dedicar molts esforços a obrir noves esglésies en diferents llocs de la ciutat i del país, que en el seu moment n'obriran altres. Al mateix temps, es creen or-

ganitzacions, s'obre una residència d'avis i una casa de colònies i es col·labora en molts projectes dins del món evangèlic, tant de caire social com cultural.

Terol és una església activa i els seus membres estan involucrats en diferents moviments i projectes. Esmentem-ne alguns: Àngel Cortès, membre de la junta de l'Associació Bíblica de Catalunya, és una persona molt activa en tots aquests projectes: la fundació de la Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya (IBEC) —abans Fundació Bíblica de Catalunya—, traductor d'himnes (cants) al català, compromès amb Àgape, entre altres coses; Pau Sais i Samuel Sais, que va fer una traducció de la Bíblia al català... En podríem esmentar d'altres. En l'actualitat centrem els nostres esforços a ser una església amb empena; volem que la gent del barri conegui qui som i què fem; tenim cura, entre altres accions, de repartir aliments a famílies vulnerables del barri i d'obrir les portes de l'església als sense sostre en les nits de més fred; volem aprofitar totes les oportunitats que es presentin.

L'ensenyament de les nostres persones grans, les vivències que ens han transmès, la seva força i resistència és el que hem rebut i après, i això mai ningú no ens ho traurà. La mirada al passat ens permet aprendre per avançar, per somiar a aconseguir el que ens proposem. El camí va començar en circumstàncies complicades, en una època difícil, a partir de no res; avui ens trobem dins un camí obert, on podem anar avançant. Volem ser llum en el nostre barri i a la nostra ciutat; volem ser part integrant de la seva vida i participar activament de tot el que passa i es fa. Aquesta celebració dels nostres cent cinquanta anys d'existència ens ha permès mirar el passat, i recordar el camí fet per a donar a conèixer el missatge de l'Evangeli; hem vist que la mà de Déu ens ha ajudat en tot el que s'ha fet, i estem agraïts de poder dir que *fins aquí ens ha ajudat el Senyor...* (1Samuel 7,12).

Al llarg d'aquest any de celebració hem gaudit de veritables moments de festa, de recolliment i d'actes que ens han omplert tot el 2019. Han estat:

- Exposició fotogràfica *Terol'150: 150 anys d'història de l'església*.
- Concerts de *gospel*: Cynthia Vera i la seva banda amb el concert "Adoraré", el Cor *gospel* Carlit, el *Gospel soul* Barcelona, i el Cor Alegria.
- Actes conjunts amb l'església Betlem-Sant Pau, que també celebrava els 150 anys: una taula rodona per a parlar de la història de les dues comunitats i un culte unit d'adoració i lloança.
- Acte institucional.
- Participació en la Nit de les Religions, amb la realització del taller "pintura i espiritualitat".
- Conferències.
- i creació de la pàgina www.terol150.cat en què hom pot repassar tot el que s'ha fet al llarg d'aquest any.

Si voleu saber-ne més:

Eloi Babiano Sánchez i Josep M. Contel Ruiz, *El campanar de Gràcia. Símbol i testimoni d'una vila*, Ajuntament de Barcelona 2016.

Francisco Pol, *De Ferlandina a Teruel*, 1977.

Recull històric del centre moral instructiu de Gràcia 1869-1994.

Àngel Cortès i Dejuan, "Els protestants i la vila de Gràcia", *Revista carrer Gran* (1985).

La Bíblia, Barcelona: IBEC 2000.

Conferències: Noemí Cortès, "L'ahir de les Assemblees de Germans a Catalunya", desembre 2019; "George Lawrence, fundador de l'església del carrer Terol", octubre 2009.

LVIII Jornades de Biblistes de Catalunya.

Vic 2-4 gener 2020.

«*La Glòria del Déu Sant*»: *Exegesi i hermenèutiques* (any 2)»

Les LVIII Jornades de Biblistes van ser el marc de benvinguda del nou any per als seus participants, que es van reunir de nou, a la Casa d'Espiritualitat Claret de Vic els dies 2-4 de gener. El fred i la boira van tenyir-ne la inauguració, que va anar de la mà de Joan Ferrer i Enric Cortès. L'inici va estar marcat per la presentació de les diferents ponències que tancarien la segona part del cicle «*La Glòria del Déu Sant*»: *Exegesi i hermenèutiques* i la lectura de Lc 2,1-14. En Joan Ferrer, juntament amb en Marcos Aceituno, van parlar de la publicació dels treballs presentats, apuntant que no sortiran en un nou volum de la col·lecció *Scripta Bíblica*, sinó que seran publicats en la *Revista Catalana de Teologia*.

Prenent el mateix títol que el llibre del Pare Raurell «*Doxa* en la teologia i antropologia dels LXX (Frederic Raurell)», el professor Marcos Aceituno, en la primera de les conferències, va presentar aquesta obra tan important, posant de relleu l'interès teològic i científic que té; és un estudi que continua interpel·lant-nos i que permet establir línies de futur per continuar treballant i aprofundint en el tema de la glòria. Tot seguit va prendre la paraula la professora Mar Pérez, que va presentar el seu estudi sobre «La teologia de la glòria de Déu en l'Evangeli de Marc». Partint del concepte "home diví" (*theiós anér*), que és un motiu present en la cristologia de Marc, va resseguir les etapes més importants de la història de la recerca i tot seguit va analitzar els fragments de l'evangeli

Oriol Tuñí
i Joan
Ferrer
en un
moment
de les
Jornades

Informacions

on apareix la paraula “dóxa”. La glòria en Marc és presentada a la llum de la paradoxa de la creu, fet que mostra la cristologia de contrastos de l’evangeli.

La sessió de la tarda va iniciar-se amb la lectura d’un fragment de l’Apocalipsi (Ap 3,19-22), seguida de la presentació del professor Albert Viciano: «L’aportació dels pares dels primers segles comentant Nm 25 (Pinhàs)». El seu treball es troba enllaçat amb el que va presentar l’any passat el professor Enric Cortès en abordar el tema del zel violent. Aquí Viciano va estudiar la interpretació que els primers Pares de l’Església van fer sobre aquest fragment de l’Antic Testament. Va posar sobre la taula la reflexió sobre la tolerància i el recurs a la violència en el marc de les primeres comunitats cristianes. La presentació va ser un tastet d’aquest estudi tan suggeridor que posa de relleu la importància del context —no sols del text— i del moment en què es realitza l’exegesi, que forma part de la complexa història de la interpretació bíblica. A continuació vam retornar al Nou Testament amb l’exposició del professor Agustí Borrell, «La glòria del Senyor en la nova aliança. Una interpretació de 2Co 3,18». L’exegesi va combinar l’estudi del capítol i del verset en qüestió, amb una anàlisi detallada del marc contextual i de la teologia paulina. Pau i els companys resplendeixen amb la glòria del Senyor, perquè són servidors de la nova aliança, permanent i definitiva, una aliança que es troba associada a l’Esperit. El dia va acabar amb la presentació del llibre *La copa de Caldes*, de Mateu Ciurana, i la projecció del curtmetratge d’aquest escriptor, que ahora és director de cinema, *Llàtzer*.

Posant de nou la Paraula en el centre, un fragment del pròleg de l’evangeli de Joan va encetar la nova jornada. Tot seguit el professor Oriol Tuñí ens va apropar a la glòria en l’evangeli de Joan: «Jn 14,9: “Qui m’ha vist a mi ha vist el Pare”. La glòria de Jesús en l’evangeli segons Joan». El viatge a través de la seva exposició va acabar destacant com la glòria de Jesús és la glòria de Déu, tema expressat en l’evangeli no amb una visió teològica, sinó teològal, que introdueix l’amor de Déu. La contemplació és fruit de l’Esperit de veritat que porta al coneixement i a la participació del misteri. Per Tuñí el plantejament de l’autor del quart evangeli presenta una veritable mistagògia per al lector.

El matí va continuar amb una taula rodona sobre «L’art d’interpretar la Bíblia. Diàleg interdisciplinari entre Filosofia, Ciència i exegesi bíblica a Catalunya», un llibre sorgit de la jornada organitzada per l’Institut Superior de Ciències Religioses de Vic amb motiu de la publicació de *Mestres catalans dels mètodes historicocrítics* de Jordi Cervera. La presentació de la taula va dur-la a terme el vicepresident de l’ISCRVIC, Jaume Casamitjana. La jornada, celebrada el passat 28 de febrer a Vic, va tenir un caràcter interdisciplinari amb una aproximació a l’exegesi des de l’àmbit filosòfic, científic i en el marc de la pròpia història de l’exegesi catalana, i va comptar amb professionals dels diferents àmbits. El llibre recull les tres ponències i les respostes corresponents: sis veus diferents que donen riquesa a la reflexió. Els sis autors es trobaven a les jornades, quatre com a membres de la taula: Rodolf Puigdollers, Ignasi Roviró, Ricard

Casadesús (autors de les intervencions) i Jordi Cervera; i els altres dos, a la sala: Oriol Tuní i Xavier Alegre. La taula va ser molt interessant: va centrar-se en la importància del treball interdisciplinari en l'àmbit bíblic, i del treball que encara queda per fer. Els autors van destacar la importància de l'hermenèutica i dels mètodes històricocrítics en l'estudi bíblic.

La tarda va començar amb la lectura del Sl 8 i amb la presentació del llibre *El text del Nou Testament. Introducció a la crítica textual* per part del seu autor, Rodolf Puigdollers. Tot seguit hi va haver la conferència «Moisès i Aaron blasmat per Déu “perquè no han mostrat *la meva santedat* als israelites” (Nm 20,12)» que van presentar de manera col·legiada el professor Jordi Cervera i dos dels seus alumnes de llicència, Josep-Ramon Ruiz i Erlin-Andrey Castrillón. Ruiz va començar l'exposició amb una anàlisi de la perícope (Nm 20,1-13) en relació amb Ex 17,1-7. Són textos que remarquen la falta de fe en Déu i el caràcter teològic de l'itinerari pel desert que es desprèn de l'escena. A continuació, Castrillón va posar el focus en les figures de Moisès i Aaron. Va subratllar que fins i tot els dirigents, els encarregats de garantir la santedat, no estan exempts de caure en la dinàmica del pecat. Finalment, Cervera va tancar l'estudi palesant la duresa del redactor sacerdotal contra els líders que no confien en el Senyor i mostrar que la santedat dibuixada, més que no pas ontològica, té un caràcter cultural.

A mitja tarda, es va encetar la primera sessió de l'Assemblea d'una manera molt especial, amb la felicitació al P. Jaume Sidera Plana, que celebrava el seu 90è aniversari i que en el seu breu discurs ens va dir un fet fonamental: “L'evangeli està per estrenar”. En nom de l'Associació se li va fer entrega del llibre *Oliba Episcopus*. Tot seguit, en Jordi Castellet va presentar alguns dels seus llibres de recerca teològica i d'homilies sobre l'evangeli. Cal destacar: *El pes de l'ànima*, *Les homilies de Ripoll* i *L'home tridimensional. Nova antropologia triàdica*. A continuació va ser el torn de Josep-Lluís Arín, que va presentar la seva obra *La Paraula de Déu dels diumenges i festes*, un comentari bíblic de cadascun dels textos dels tres cicles litúrgics. Després va prendre la paraula Joan-Ramon Marín que presentà el seu llibre *100 personatges bíblics*, publicat per Cossetània Edicions. Seguidament, Marcos Aceituno va presentar el seu llibre *Els dos Mags del Nou Testament, Jannes i Jambres (2Tm 3,8-10)*. El següent a prendre la paraula va ser Quique Fernández que va presentar l'obra que ha coordinat: *Rosarium: meditacions bíblicas*, i que conté aportacions de Javier Velasco (†), Pepe Pedregosa i Juan Molina, que comenten els 20 quadres inspirats en el rosari i pintats per la pintora Beatriz de Colmenares. El darrer llibre presentat va ser *Sense ordre ni concert* de Mn. Josep Pascual Palau. Per tancar la sessió, Joan Ferrer va parlar de la Setmana de la Bíblia i de la Carta Apostòlica en forma de “Motu Proprio” *Aperuit Illis* del Papa Francesc, en què institueix el Diumenge de la Paraula, que s'ha de celebrar el tercer diumenge del cicle ordinari, motiu pel qual la setmana de la Bíblia va canviar de dates i ha passat a principi d'any: del 26 de gener a l'1 de febrer del 2020. El lema d'enguany és “Els obrí

Informacions

*Un moment
de les Jornades
d'enguany*

el sentit de les Escriptures”. Es va destacar la importància d’incorporar les diferents iniciatives a la pàgina web per a facilitar-ne la cerca: www.setmanadelabiblia.cat.

La benvinguda a la darrera sessió la va donar la lectura de Ef 4,10-16. Tot seguit Jordi Salvador va presentar l’esquema de la seva tesi en curs titulada *De la Providentissimus Deus a la Verbum Domini*. A continuació, Joaquim Malé i Pep-Anton Vieta van presentar el seu article *En els 150 anys de la Taula Periòdica de Mendelèiev* (Article del BUTLLETÍ 133). Amb una intervenció dinàmica i didàctica, Vieta ens va apropar a la química i al descobriment de la taula periòdica i a la disposició dels diferents elements que la componen. L'article té un clar caràcter interdisciplinari: connecta la química amb el text bíblic a través dels elements que hi apareixen citats, que són sobretot metalls.

El matí va continuar amb la segona part de l’Assemblea. L’Esperança Amill va presentar l’evolució de socis, 939 en total, i l’estat de comptes de l’Associació. Seguidament, l’Agustí Borrell va explicar com s’està preparant una nova pàgina web per a la BCI, amb un format més modern, i també una nova aplicació de la BCI per al mòbil. En Xavier Matoses va aprofitar l’avinentsa per comentar que el programa *Bibleworks* ja no tindrà més actualitzacions; les alternatives són els programes *Accordance* i *Logos Verbum*. Finalment, es va parlar de l’elaboració d’un llibre en homenatge a Sant Jeroni, a qui està dedicat aquest 2020.

Van acabar les nostres Jornades fixant les dates de les vinentes: 28, 29 i 30 de desembre d’aquest mateix any 2020. La temàtica es decidirà a la Facultat de Teologia. Amb el cor ple dels millors desitjos, encetem aquest nou any ple de projectes i d’il·lusions.

Pilar Casals Miret

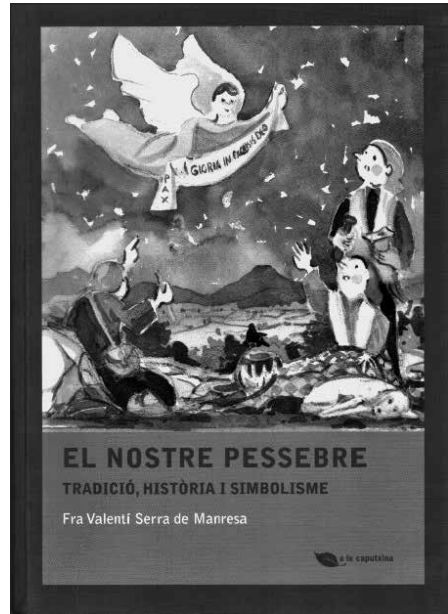
El nostre pessebre. Tradició, història i simbolisme

FRA VALENTÍ SERRA DE MANRESA, *El nostre pessebre. Tradició, història i simbolisme*, Barcelona: Editorial Mediterrània 2019. 111 pàgs.

Fra Valentí Serra ens ofereix un nou volum de la col·lecció “A la caputxina” que tracta d’una de les tradicions més entranyables del Nadal català: el pessebre, definit per la tradició catalana com «aquell conjunt de figuretes que representen el naixement de Jesucrist i la seva adoració pels pastors.»

El llibre s’obre amb un “Pròleg” magnífic del P. Miquel Oliveras, rector de Besalú, que evoca la seva infantesa:

Quan entro als palaus de la memòria, a la sala on tinc els records d’infantesa, hi veig el pessebre. Cada any, pels voltants de Nadal, els pares feien el pessebre que presidia l’estança més viscuda de totes: el menjador. Amb el pare anàvem a cercar la molsa pels boscos que vestien la part obaga de Batet. Enmig de la humitat, arrapada a les pedres o a la terra, collíem la molsa... (pàg. 15).

Fra VSM comença el seu llibre evocant els precedents: *El pessebre* (1946) del més gran dels folkloristes catalans, Joan Amades; i *Art pessebrístic* (1947) de fra Basili de Rubí, caputxí; la descripció del pessebre de les *Contarelles* (1915) de Mn. Antoni M. Alcover, filòleg, és molt interessant; Joan Moreira, *Del folklore tortosí* (1934) també en parla. L'erudició de fra VSM descobreix que l'any 1799 ja sortien notícies de “Venta de casas de corcho” per a fer pessebres. Els frares caputxins han estat al llarg de la història religiosa de Catalunya uns gran pessebristes.

En el capítol dedicat a la “Simbologia de les figures del pessebre”, l'erudit autor ens descobreix que:

Informacions

En el nostre pessebre tradicional català no hi pot pas faltar la figura d'aquell pastor que adora l'Infant Jesús i que li presenta mel i mató i, alhora, li fa ofrena d'algun anyell. Són, també, força emblemàtiques aquell grup de figures que integren l'escena de l'Anunciata, i on hi ha la figura d'un pastor astorat, amb les mans enlaire quan s'adona de la presència d'un àngel, mentre que un altre fa l'allioli de codony —una llatinadura casolana que es menjava amb la coca de Nadal mentre es feia rajar el tió a la vora del foc— i, destacadament, aquella figura d'un pastor ajagut que bufa el foc on hi ha l'olla de les sopes; possiblement aquesta figura del pastor estirat a terra bufant la foguera és la més popular i la més típica del pessebre català, i no pas el caganer (pàg. 51).

A propòsit d'aquest personatge:

El caganer començà a introduir-se en el betlem català, i no pas de manera unànime, en alguns pessebres casolans del començament del segle XIX. Era una figura que, habitualment, se situava en un lloc discret del pessebre —mai vistós— per tal de simbolitzar, o expressar plàsticament, el vincle del pessebre amb la mare terra [...] Altres, però, en aquesta figura del caganer, volen veure-hi una mena de contrapunt al missatge sobrenatural del pessebre i, així, per aquesta raó, en els nostres dies —i de manera força malintencionada— s'ha volgut mitificar i potenciar de manera exagerada per la seva grogleria. Sembla que l'origen iconogràfic de la figura del caganer cal cercar-la en el dibuix de la capçalera d'algun *romanzo* o bé en la imatge d'alguna rajola de cuina d'aquella extensa sèrie dels oficis i moments de la vida quotidiana (pàg. 52).

Tot el llibre és ple de reproduccions de figures històriques de diverses col·leccions relacionades amb els frares caputxins o bé del Museu dels Sants d'Olot. Les procedents de la mà o de la tradició de Ramon Amadeu són remarcables per la seva bella factura. Després del llarg i nuclear capítol dedicat a la descripció de les diverses figures i a les tradicions que s'hi associen, especialment en la vida dels frares caputxins, ens trobem quatre capítols més breus: "El calendari del pessebre", "La construcció del pessebre casolà", "Els concursos de pessebres" i "Espiritualitat i art del pessebre". Una secció final recull la bibliografia fonamental consultada per l'autor.

Des d'aquell Nadal a Greccio de sant Francesc d'Assís, de l'any 1223, fins a la carta apostòlica *Admirabile signum* (1 de desembre del 2019) del Papa Francesc, han passat gairebé vuit-cents anys de pessebres que han marcat la vida de les famílies cristianes. Aquesta obra de reflexió i divulgació sobre el pessebre i les figures que el conformen en la tradició catalana, explicada des de l'experiència caputxina, que ens ha ofert fra Valentí Serra de Manresa s'inscriu dins d'aquest amor pel Misteri del Déu fet home, Jesús infant, que hi ha en el pessebre.

Moltes gràcies, fra Valentí, pel teu saber i per la teva manera de comunicar-nos-el!

Joan Ferrer

La Paraula de Déu dels diumenges i festes

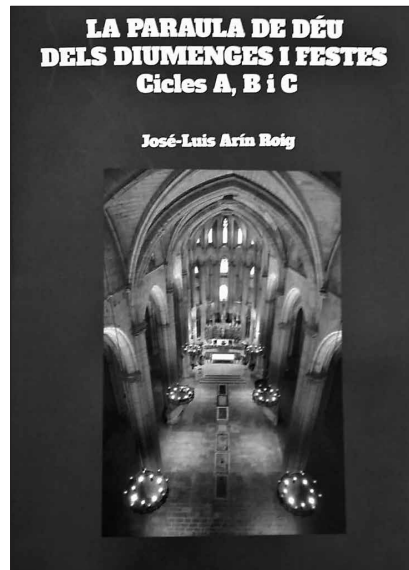
JOSÉ-LUIS ARÍN ROIG, *La Paraula de Déu dels diumenges i festes. Cicles A, B i C*, Tortosa: Capítol Catedral Santa Maria de Tortosa 2019. 615 pàg.

Mossèn José-Luis Arín (Benicarló, 1949) és per damunt de tot un cristià autèntic, un home apassionat per seguir Jesús ressuscitat, per viure i anunciar el seu Evangeli. És prevere de la diòcesi de Tortosa. Va estudiar Sagrada Escriptura al Pontifici Institut Bíblic de Roma i ha fet de professor de Bíblia en moltes institucions; ha estat rector de diverses parròquies i actualment és rector de la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors de Tortosa, degà del Capítol Catedral i vicari general de la diòcesi de Tortosa.

Com a seguidor de Jesús és un home que viu de la Paraula del Senyor. La lectura atenta, orant, en l'Església, de la Sagrada Escriptura l'ha portat a elaborar el llibre que ens ofereix: *La Paraula de Déu dels diumenges i festes. Cicles A, B i C*. És un llibre virtuós i especialment eficaç; després d'un pròleg de Mn. Joan Magí, fundador i primer president de la nostra Associació Bíblica de Catalunya, conté la presentació de l'autor, que és profundament teològica, allí justifica —en diàleg amb el pensament i l'ensenyament dels darrers bisbes de Roma— el sentit d'aquest llibre:

L'homilia compleix la seva missió quan el predicador és fidel a la triple connexió: amb la Paraula de Déu, ajudant a acollir-la; amb el Misteri, ajudant a celebrar-lo; amb l'Assemblea, ajudant-la i animant-la a santificar-se.

El ministre/servidor de l'homilia ajudarà millor l'assemblea a acollir la Paraula si prèviament ell l'ha escoltada dòcilment (*què diu*), s'ha deixat interpel·lar (*què em diu*), ha dialogat amb Déu (*què li dic*) i en silenci contemplatiu s'ha plantejat "*què faré*". El prevere celebrant ajudarà millor els fidels a viure l'Eucaristia si ell mateix viu de debò el Misteri que presideix; connectarà bé amb l'Assemblea si els coneix i estima, i s'ha preguntat en pregària què els voldrà dir Déu en aquesta Eucaristia i, per tant, què vol Déu que jo, ministre de la seva Paraula, els digui ara en nom de Déu.

Informacions

El cos del llibre conté el text de les lectures que es proclamen en la celebració de l'Eucaristia dels diumenges i festes de tots tres cicles seguit d'un comentari breu i molt intel·ligent de l'ensenyament bíblic nuclear de cada fragment. L'autor ha estudiat amb amor el text i el presenta amb aquella claredat que és la germana més eficaç de la caritat. Els qui tenim la sort de conèixer Mn. Josep-Lluís Arín sentim a través de les seves paraules l'amor que Déu ens té i que ens manifesta en els fragments de la Paraula de Déu de cada diumenge. És un llibre per a ajudar a pregar i a predicar.

Vull agrair a Mn. Josep-Lluís Arín aquest llibre al servei de la proclamació de la Paraula del nostre Déu.

Joan Ferrer

Els grans temes del pensament de Jesús

Ben Sira

NÚRIA CALDUCH-BENAGES, *Pan de sensatez y agua de sabiduría. Estudios sobre el libro de Ben Sira*, Estella: Editorial Verbo Divino 2019. 453 pàgs.

La doctora Núria Calduch-Benages, professora d'Antic Testament de la Facultat de Teologia de la Pontifícia Universitat Gregoriana i professora convidada del Pontifici Institut Bíblic és la millor especialista del món en el llibre de Ben Sira (Siràcida o Eclesiàstic). Acaba de publicar aquesta obra que inicia la col·lecció «Artículos Selectos» de la Asociación Bíblica Española.

La Núria ha dedicat enormes esforços a l'estudi de l'obra del gran savi de Jerusalem del segle II aC, des de la seva tesi doctoral *En el crisol de la prueba. Estudio exegético de Sir 2,1-18* (Estella: Verbo Divino 1997) fins a aquest llibre que recull estudis publicats en llengua espanyola en revistes científiques o volums d'homenatge a estudiosos.

L'autora ens descriu l'esquema del volum:

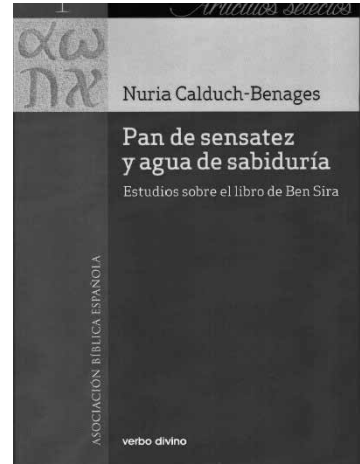
A l'hora d'intentar posar en ordre tot el material, m'he decantat per la classificació següent: en primer lloc hi ha els estudis que tracten de qüestions introductòries (el cànon, la inspiració, els títols dels manuscrits); en segon lloc, els estudis temàtics i semàntics (la prova, el culte, els perfums, els animals, la misericòrdia); en tercer lloc, els estudis exegètics que es concentren en determinades perícopes (Sir 1,1-30; 4,11-19; 6,22; 27,30-28,7; 31[34],9-17; 43,27-33); en quart lloc, els estudis relatius a la dona (esposes, divorci, poligàmia...); i, finalment, els dedicats a la recepció del llibre (en el Nou Testament i ens Pares de l'Església).

Ens trobem davant d'un conjunt magnífic de 21 estudis seguits d'una bibliografia completíssima i d'un índex de citacions i d'un altre d'autors. En conjunt *Pan de sensatez y*

agua de sabiduría (que fa referència a Sir 15,3: *L'alimenta amb el pa de la intel·ligència i li dona a beure la seva mateixa aigua*) és una obra panoràmica que ens presenta els grans temes del pensament de Jesús Ben Sira, un savi de Jerusalem que ens ha llegat el seu pensament en una obra de gran riquesa i singularitat.

Volem felicitar la professora Núria Calduch-Benages per aquesta nova obra que testimonia la seva erudició, la seva immensa capacitat investigadora i el seu amor per la Paraula de Déu.

Joan Ferrer

Sense ordre ni concert

“La vostra alegria ningú no us la prendrà” (Jn 16,22)

Mossèn Josep Pascual Palau, Sense ordre ni concert. “La vostra alegria ningú no us la prendrà” (Jn 16,22), Valls: Cossetània Edicions 2020. 222pàgs.

L'autor

Què voleu que us en digui, de l'autor? Prou que sabem tots que no és pas un home a qui agradin els títols acadèmics i els currículums altisonants. El Josep és un mossèn tarragoní nascut a Tarrés, un petit poble de les Garrigues, un home que ha treballat i continua treballant amb passió al servei de l'Evangeli de Jesús i de la seva Església.

Per als de Valls, l'autor d'aquest llibre és el Josep Ramon, aquell mossèn que va arribar de vicari a la parròquia de Sant Joan quan encara era jove, enèrgic, juganer, amb moltes ganes de riure, de viure, de córrer, de xerrar, de compartit, de pregar, de cantar... Aquell mossèn que passava hores i hores amb els infants, adolescents i joves de la catequesi, treballant colze a colze amb l'equip interparroquial de catequistes i vetllant per oferir setmanalment espais de formació i convivència... Això sí, sempre amb la Bíblia a la mà. A la rectoria, a Miramar, a Tarrés, a Vallbona, a Poblet...

Essent el Josep Ramon a Valls, va néixer i créixer el *Pallasso petit i simpàtic*. I aquí comença l'obra que avui us presentem.

Sense ordre ni concert

Sense ordre ni concert, ens diu l'autor en el pròleg, és un ressò del *Pallasso petit i simpàtic*. I qui és aquest pallasso?

Informacions

Us en puc parlar avui, amb molt de goig, perquè jo hi era quan va néixer. Sí, era un estiu, a Tortosa, sota els pins que emparaven la pregària matinal en el marc d'un curset d'animadors bíblics (organitzat per l'Associació Bíblica de Catalunya amb el suport del Secretariat Interdiocesà de Catequesi). Allí, el pallasso s'obre al diàleg, convençut que "Déu és alegre, molt alegre!", i comença a parlar. I així sorgeix la primera part d'aquest llibre que tenim avui a les mans: *El pallasso petit i simpàtic*.

Llegint-ne les pàgines, vaig capint el sentit més profund de l'Evangeli i m'adono que és Dama Saviesa qui ens parla des del cor immens del Pallasso petit i simpàtic, a l'estil dels grans savis bíblics, i ens convida a penetrar en els secrets de Déu i respondre a la seva crida amb alegria treballosa, generositat serena, paciència, escolta atenta, sentit de l'humor, sensibilitat de cor, somriure acollidor... El Pallasso, vestit mal fargat, però sempre amb el somriure als llavis, ens encomana el seu estil de viure i ens mostra com esdevenir sembradors d'esperança, portadors de pau, reflex de la joia... sense parar ni instal·lar-se en un lloc concret, obrint el cor a tots els benaurats del mon...

L'autor, el Josep Ramon, en un moment de la seva vida va començar a caminar junt amb la Montserrat Aixalà, filla de Torroja del Priorat, **la il·lustradora** del llibre, i ràpid es van entendre. I la Montserrat, després de llegir les paraules del Pallasso, i veient com belluguem i fem canviar un tros de fil quan el tenim a les mans, s'adona que els pallassos poden aconseguir canviar de cara, de color, de posició... i que tots nosaltres tenim uns trossos de fil d'aquest Pallasso.

En el pròleg, el Josep ens explica que el "Pallasso", amb majúscules, ple d'humanitat, creix fent-se un adolescent seriós i alegre a Miramar, una muntanya amable que fa de teló magnífic a la ciutat de Valls. Quins record ens porta a molts de nosaltres, Miramar! I el Pallasso petit i simpàtic esdevé cirerer, un jove que creix carregat de fruit. Quants de nosaltres, al costat del Pallasso, també ens hem fet, dit i sentit cirerers!

Ens diu l'autor: «El Pallasso deixà de banda l'idealisme en què creia i encara creu... i s'ha trobat amb el realisme que el farà més fort i possibilitarà l'idealisme...» Hi ha un llarg silenci en la vida del Pallasso, viu alts i baixos, incomprensió, dubtes, però sempre amb l'Evangeli a la mà.

Després de molts anys, trenta-cinc, noves persones coneixen el Pallasso, li estiren la llengua i fan que, a l'estil dels profetes, el seu pensament amarat de la Paraula torni a brollar dels seus llavis amb ***Sense ordre ni concert. "La vostra alegria ningú no us la prendrà" (Jn 16,22)***, un veritable homenatge a la Paraula de Déu.

Ara el Pallasso, amb veu més serena, ens convida a buscar la Saviesa de Déu, a deixar-nos atrapar per ella, a deixar-nos abraçar per Déu mateix, el Déu de Jesucrist —el petit Noi de la Mare. Ens convida a creure que els somnis —sobretot els de Déu— esdevenen realitat, a acceptar els contrastos de la vida, a somriure en descobrir les gracies de Déu, a escoltar amatents el ressò de la muntanya, a llegir amb actitud contemplativa, a escoltar el silenci del desert, a esdevenir memorial de Jesús, a esguar-

Informacions

dar l'horitzó de Déu, és a dir, ens convida a girar la nostra mirada vers la humanitat, a deixar-nos conduir per la força de l'Esperit, a fer pregària...

No us explicaré pas tota l'obra, no és possible, s'ha de llegir, a poc a poc, assaborint cadascun dels pensaments, cadascun dels diàlegs. I si hi trobeu repeticions, atureu-vos-hi una mica més, són remarques que ens ofereix el pensament del Pallasso.

Llegiu, una estoneta cada dia i, sobretot, feu cas del consell que ens dona el Pallasso, ja en la maduresa de la seva existència: per poder respondre totes les preguntes de la vida ens cal aprendre / entendre la Bíblia, el llibre de la Paraula de Déu, el Gran Llibre que ha inspirat i inspira la vida i les paraules del Pallasso.

Aquell llibre s'aprèn quan aquella lletra —Paraula de Déu— tu o jo la deixem que ens acaroni, que l'Esperit ens acariciï tot deixant-nos portar, esdevenim petits i pobres.

Al cap i a la fi, aquest llibre és el qui posa en clar totes les coses. I cadascú al seu lloc.

No, no ens hem d'afanyar a aprendre'l.

Ens em d'afanyar a parar-nos, a escoltar el silenci, a dir: "oh, oh, oh!" tot mirant el mirall i assajant la ganyota més tendre i eloqüent que tinguis.

Cal deixar-nos prendre per Ell, i, sense que te n'adonis, com en un descuit, esdevindràs paraula d'Evangelí.

Tu, no ho sabràs, però els altres sí (pàgina 110).

I per acabar aquesta presentació, no ho voldria dir, o potser sí: llegint *Sense ordre ni concert*, m'ha semblat que llegia les memòries d'un "gran pallasso" que tots hem tingut el privilegi de conèixer, l'autor que avui seu al meu costat.

Gràcies, Josep Ramon!

M. de l'Esperança Amill

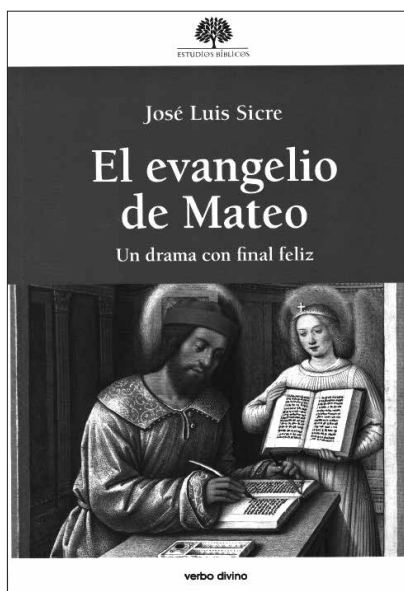
*Mn Josep
Pascual, M.
de l'Esperança
Amill i
Montserrat
Aixalà en l'acte
presentació del
llibre a Valls*

Notícies bibliogràfiques

JOSÉ LUIS SICRE, *El evangelio de Mateo. Un drama con final feliz*, Estella: Verbo 2019. 489 pàgs.

José Luis Sicre (Cádiz, 1940) és ben conegut arreu pels seus llibres d'introducció a la Sagrada Escripura i pels seus estudis sobre els profetes d'Israel (i darrerament sobre el singular llibre dels Jutges). En aquest volum ens ofereix un comentari de tot l'Evangeli segons Mateu, sense notes ni bibliografia, però que reflecteix els seus immensos coneixements sobre la Paraula de Déu i la seva voluntat de facilitar l'accés als textos a persones interessades sense cap mena d'enfarcit tècnic. Atès que Mateu és l'evangeli principal del cicle A de la litúrgia dels diumenges (el cicle d'enguany), la lectura dels comentaris del professor Sicre al text de tot l'Evangeli segons Mateu és especialment recomanable.

RAMON RIBERA-MARINÉ, *Llegir la Bíblia. Pla de lectura en tres anys*, Barcelona: CPL 2019. 76 pàgs.

Ramon Ribera-Mariné, monjo de Montserrat, ens fa una proposta per a llegir la Bíblia sencera en un termini de tres anys. Se n'exclouen els textos més coneguts: els quatre evangelis i els salms. Els textos s'ordenen seguint l'any litúrgic en tots tres cicles. Diu Ramon Ribera «pel fet de ser cíclic, això és, sense començament, ens permet d'iniciar la lectura a qualsevol època de l'any en què hom té la idea d'esdevenir lector, o millor, bibliòfil, o sigui, amic de la Bíblia.» La idea del savi Ramon Ribera és sensacional: facilitar el camí per a poder arribar a conèixer els textos de tota la Bíblia, sense llacunes i sense necessitat d'haver de fer un esforç gran. Us recomanem que ho proveu perquè la Paraula de Déu és infinitament rica i generosa.

MANFRED LÜTZ, *El escándalo de los escándalos. La historia secreta del cristianismo*, Bilbao: Desclee De Brouwer 2019. 332 pàgs.

M. Lütz (Bonn, 1954), metge i teòleg, en aquest obra singular es revesteix d'historiador i presenta de manera molt amena una panoràmica la història del cristianisme, especialment dels «escàndols» de la nostra història. Amb l'ajut d'un historiador acadèmic—Arnold Angenendt— escriu amb una amenitat increïble sobre els grans episodis de la història cristiana i els il·lumina amb nova llum, que és sempre la del missatge original de

Notícies bibliogràfiques

l'Evangelí de Jesús, que es troba en l'arrel de tota la història. És un llibre de divulgació sorprenent, amè i molt recomanable per enderrocar prejudicis comuns.

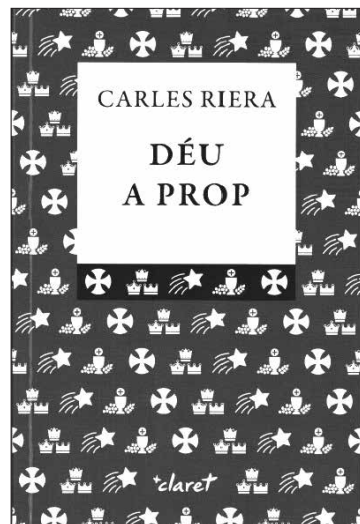

CARLES RIERA, *Déu a prop*, Barcelona: Claret 2019. 153 pàgs.

CARLES RIERA, *Història natural*, Barcelona: Claret 2019. 234 pàgs.

Carles Riera (Mojà, 1959) és lingüista i prevere. Ben conegut pels seus estudis sobre el català científic, forma part del cercle del gran Josep Ruaix de Mojà, estudiós i pedagog eximi de la nostra llengua. En els darrers temps a més de la seva producció científica (recordem: *Aspectes sintàctics i estilístics de la llengua catalana*, 2019) ha escrit dos llibres importants de poesia: *Història natural* i *Déu a prop*. En el primer fa un joc magnífic en què els elements de la natura (herbes, plantes, insectes, rèptils, ocells...) són descrits de forma poè-

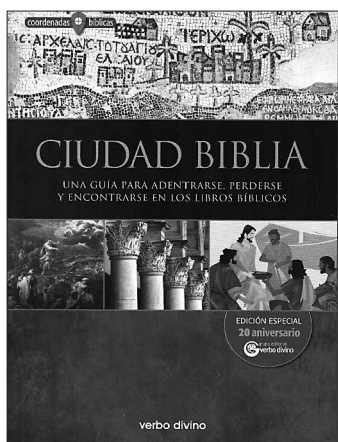
tica. Vegem què ens diu de la *cigala* (nom donat a diversos insectes d'ales grosses, que emeten un so estrident característic): «Ratxes, mascle, en la xardor \ de l'estiu sec i brunit. \ Fent la migdiada al llit \ sap com és d'empipador \ ton cant entremetedor, \ aquell que diu que no gosa \ reproduir una tal glosa, \ unes lletres massa rudes \ lloant les femelles mudes \ d'un poeta grec amb posa.» És especialment significatiu el recull de poemes religiosos que porta el títol preciós de *Déu a prop*. Alguns tenen música de cançó: «La Pasqua florida \ ens porta, ens porta, \ la Pasqua florida \ ens porta la Vida.» Altres són proclamació: «Aquest bocí de pa per a la gent \ té gust d'eternitat —el tastem ara, \ en temps feble, distret, indiferent—; \ és un fragment del Tot: de l'alba clara.» Hi ha poemes que recorden fets diversos de la vida religiosa d'amics i parroquians; un recull de goigs i —cal destacar-ho— els interessantíssims «Nadals gramaticals»: «Dièresi»: «No t'es-

Notícies bibliogràfiques

glais, Maria —beneïda—, que et triï Déu amb gran agraïment \ estel diürn, ets llumador de vida—, ja que has oït amb sant obeïment.» Gràcies, Carles, per aquests volums de bella poesia en una llengua rutilant.

XABIER PIKAZA, *Ciudad Biblia. Una guía para adentrarse, perderse y encontrarse en los libros bíblicos*, Estella: Verbo Divino 2019. 298 pàgs.

Xabier Pikaza, estudiós eminent de la Paraula de Déu, acaba de publicar un llibre molt atractiu: *Ciudad Biblia*. És una obra de gran format, de colors, que presenta una panoràmica de la Bíblia, dels seus llibres, dels seus temes i del seu món. És una obra que entra per la vista.

Es compon de tres parts: la primera descriu de manera sumària tots els llibres de la Bíblia (Antic i Nou Testament), amb quadres que en remarquen els aspectes essencials; la segona part conté 32 gran temes de teologia, història i literatura bíbliques; i la tercera, proposa una lectura de la Bíblia en dotze mesos.

La bibliografia és especialment ben triada i ofereix una guia seriosa per a continuar llegint i estudiant. L'obra es clou amb un índex de noms, llocs i temes. És un llibre molt amable escrit amb gran rigor. Us el recomanem vivament.

Joan Ferrer

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA. Núm. 134. Gener del 2020

Direcció: JOAN FERRER, Gutenberg, 15 - 08397 Pineda de Mar. *ESPERANÇA AMILL*, Sant Antoni, 89 – 43800 Valls. *Adreça electrònica:* butlleti@abcat.cat. *Secretaria:* secretari@abcat.cat. *Administració:* Pla de Palau, 2 – 43003 Tarragona. *Disseny de la coberta:* Narcís Comadira. *Composició:* 3 x Tres (Valls). *Impressió:* Gràfiques Moncunill, SL (Valls). DL: B-23633-1978. ISSN: 2013-9373

PORTAL

Agustí Borrell

Pàg. 1

ARTICLES

El Diumenge de la Paraula

Josep-Ramon Ruiz i Joan-Ramon Marín

Pàg. 3

Viure el Regne de Déu

com a experiència comunitària de la fe, des del catolicisme

Xavier Alegre

Pàg. 11

TEROL'150: 1869-2019

Noemí Cortès i Roca

Pàg. 27

INFORMACIONS

LVIII Jornades de Biblistes de Catalunya. Vic 2-4 gener 2020.

«La Glòria del Déu Sant»: Exegesi i hermenèutiques (any 2)»

Pàg. 35

El nostre pessebre. Tradició, història

i simbolisme

Pàg. 39

La Paraula de Déu dels diumenges

i festes

Pàg. 41

Els grans temes del pensament de Jesús Ben Sira

Pàg. 42

Sense ordre ni concert

Pàg. 43

NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Pàg. 46